

Η παραγωγική καθήλωση οδηγεί ΚΑΙ σε μισθολογική καθήλωση

Τι αποκαλύπτουν τα στοιχεία της ΕΡΓΑΝΗΣ (2014-2017) για τις θέσεις εργασίας και τον κατώτατο μισθό

Έχουμε επισημάνει κατ' επαναληψιν τον τελευταίο χρόνο ότι, εν μέσω διεθνών τεχνολογικών και παραγωγικών ανακατατάξεων, ο σημαντικότερος κίνδυνος για την Ελλάδα είναι ο εγκλωβισμός και η καθήλωση της οικονομίας στις χώρες περιορισμένης παραγωγικής βάσης, χαμηλής προστιθέμενης αξίας, χαμηλών ειδικοτήτων και χαμηλών μισθών. Έναντι αυτού του κινδύνου έχουμε υπογραμμίσει επίσης την προτεραιότητα που πρέπει να δοθεί στους κλάδους των διεθνώς εμπορευσίμων αγαθών και υπηρεσιών και ειδικότερα στην μεταποίηση και τις υπηρεσίες τεχνολογίας ώστε να αποκτήσει νόημα η αδήριτη ανάγκη για τον παραγωγικό μετασχηματισμό. Τα στοιχεία που αναλύονται στην παρούσα Ειδική Έκθεση επιβεβαιώνουν ότι την περίοδο 2014-2017 η ελληνική αγορά εργασίας εμφανίζει τα συμπτώματα αυτής της καθήλωσης καθώς η πλειονότητα των νέων θέσεων εργασίας που έχει δημιουργηθεί εντοπίζεται σε χαμηλά αμοιβόμενη απασχόληση στο εμπόριο και την εστίαση.

Η ΤτΕ στα πλαίσια της διαδικασίας που έχει εκκινηθεί για τον επανακαθορισμό του κατώτατου μισθού ζήτησε από το Υπουργείο Εργασίας αναλυτικά στοιχεία από το πληροφοριακό σύστημα ΕΡΓΑΝΗ (τα οποία θα έπρεπε ούτως ή άλλως να αποτελούν δημόσια δεδομένα). Αυτά τα στοιχεία τεθηκαν στην διάθεση και των φορέων που συμμετέχουν στη θεσμοθετημένη διαδικασία διαβούλευσης για τον κατώτατο μισθό. Ο τομέας Απασχόλησης και Αγοράς Εργασίας του ΣΕΒ προχώρησε (αναμένοντας από το Υπουργείο Εργασίας και τα στοιχεία για το 2018) σε ανάλυση των στοιχείων αυτών, από τα οποία προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

Περίπου **ένας στους τέσσερις απασχολούμενους το 2017 αμείβεται με ποσό μέχρι 500 ευρώ**. Οι κλάδοι που βρίσκονται στις τρεις πρώτες θέσεις απασχόλησης με κατώτατο και υποκατώτατο μισθό (εστίαση με 25,5% των απασχολούμενων με κατώτατο και υποκατώτατο μισθό, χονδρικό και λιανικό εμπόριο 22,71%) είναι οι κλάδοι που εμφανίζονται και στην πρώτη δεκάδα των κλάδων με την μεγαλύτερη μεταβολή της συνολικής απασχόλησης και αντιπροσωπεύουν το 52% (89 χιλιάδες περίπου) των νέων θέσεων που αμείβονται με τον κατώτατο μισθό την περίοδο 2014-2017 (171 χιλ. νέες θέσεις εργασίας).

Τομέας Μακροοικονομικής Ανάλυσης και Ευρωπαϊκής Πολιτικής

Μιχάλης Μασουράκης

Chief Economist

E: mmasourakis@sev.org.gr

T: +30 211 500 6104

Μιχάλης Μητσόπουλος

Senior Advisor

E: mmitsoopoulos@sev.org.gr

T: +30 211 500 6157

Θανάσης Πρίντσιπας

Associate Advisor

E: printsipas@sev.org.gr

T: +30 211 500 6176

Οι απόψεις στην παρούσα έκθεση είναι των συγγραφέων και όχι απαραίτητα του ΣΕΒ. Ο ΣΕΒ δεν φέρει καμία ευθύνη για την ακρίβεια ή την πληρότητα των πληροφοριών που περιλαμβάνει η έκθεση.

- Συνολικά, το 77,14% των εργαζόμενων με κατώτατο και υποκατώτατο μισθό απασχολούνται σε πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις. Στις μεσαίες επιχειρήσεις ο λόγος αυτός γίνεται 1 στους 2 και στις μεγάλες επιχειρήσεις 1 στους 10 εργαζόμενους.

- Παρατηρείται τάση μείωσης τόσο του μέσου (€982,4 το 2017 αντί €1.011,2 το 2014) όσο και του διάμεσου μισθού (€812,4 το 2017 αντί €854,7 το 2014) για την περίοδο 2014-2017. Δηλαδή η ψαλίδα μεταξύ κατώτατου και διάμεσου μισθού μειώνεται (κατώτατος ως ποσοστό 72% του διάμεσου) γεγονός που φέρνει πιο κοντά το μέσο εργαζόμενο στο επίπεδο του κατώτατου μισθού, που σημαίνει ότι μεταβολές στον κατώτατο μισθό επηρεάζουν άμεσα μεγαλύτερο αριθμό εργαζομένων.

- Αξιοσημείωτη είναι η αύξηση του μέσου (€1.502 το 2017 αντί €1.286,6 το 2014) αλλά και του διάμεσου μισθού (€1.092 το 2017 αντί €887 το 2014) την εξεταζόμενη περίοδο στον κλάδο της δημόσιας διοίκησης, για τον οποίο το σύστημα ΕΡΓΑΝΗ καταγράφει κυρίως τους συμβασιούχους και μετακλητούς υπαλλήλους.

- Οι μισθοί στη μεταποίηση (€1.111,4 έναντι μέσου μισθού €982,4 στο σύνολο των κλάδων) είναι υψηλότεροι κατά 13% του μέσου όρου του συνόλου των κλάδων, ενώ στην εστίαση (€366,8) είναι χαμηλότεροι κατά 63% και στο λιανικό εμπόριο (€757,1) χαμηλότεροι κατά 23% του μέσου όρου. Η ίδια εικόνα παρατηρείται και στην περίπτωση του διαμέσου μισθού για την περίοδο 2014-2017.

- Το μεγαλύτερο μερίδιο των απασχολούμενων (60% περίπου) συγκεντρώνεται στις ηλικίες 25-44 ετών, μερίδιο που όμως φαίνεται υποχωρεί. Αυτό προκύπτει καθώς παρουσιάζεται υψηλότερος ρυθμός αύξησης της απασχόλησης στις ηλικίες 44+ αλλά και στις ηλικίες κάτω των 24. Τα στοιχεία αυτά επιβεβαιώνουν τις συνέπειες του brain drain στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό της χώρας και κυρίως στις ηλικίες 25-44 ετών.

- Ο κύριος όγκος των θέσεων εργασίας που καταγράφει το ΕΡΓΑΝΗ αφορά το καθεστώς πλήρους απασχόλησης (67,7%), μέγεθος που όμως υποχωρεί ελαφρά τα τελευταία δύο χρόνια (2016-2017) ενώ το μερίδιο των θέσεων εργασίας μερικής απασχόλησης αυξάνεται ελαφρά και πλέον διαμορφώνεται στο 28,4%.

- Κάθε θέση εργασίας που δημιουργείται δεν ταυτίζεται με έναν μοναδικό απασχολούμενο, καθώς ενδεικτικά ένας εργαζόμενος μπορεί να δουλεύει σε 2 ή και 3 θέσεις μερικής απασχόλησης. Έτσι διατηρείται χαμηλός ο εθνικός δείκτης απασχόλησης (55% έναντι 69% στην Ε.Ε., Q2 2018). **Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο παρά την αύξηση του αριθμού των θέσεων εργασίας συνολικά ο αριθμός των εργαζόμενων σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ παραμένει κάτω από τα προ κρίσης επίπεδα.**

- Οι θέσεις πλήρους απασχόλησης σημείωσαν αύξηση (9,11%) στην μεταποίηση κατά την εξεταζόμενη περίοδο ενώ στους κλάδους εστίαση-καταλύματα εμφάνισαν μικρή μονοψήφια μείωση. Αντιθετως, οι θέσεις μερικής απασχόλησης σημείωσαν μεγάλη αύξηση στο εμπόριο (18,3%) και την εστίαση (29,6%).

- Το 2014-2017 καταγράφεται υψηλή ποσοστιαία μεταβολή (+48,7%) στις θέσεις εργασίας που αμείβονται με 501-600 ευρώ, μισθολογική κλάση που περιλαμβάνει και τους αμειβόμενους στον κατώτατο και υποκατώτατο μισθό. Σε απόλυτα μεγέθη την μεγαλύτερη μεταβολή (28,51%, αύξηση κατά 108.227 εργαζόμενους) σημειώνουν οι θέσεις εργασίας στο μισθολογικό κλιμάκιο 0-500 ευρώ, το οποίο περιλαμβάνει και τις θέσεις εργασίας μερικής και εκ περιτροπής απασχόλησης.

Τα στοιχεία αυτά πρέπει να ληφθούν υπόψη στο σχεδιασμό επανακαθορισμού του κατώτατου μισθού, καθώς καταγράφουν μια πραγματικότητα σύμφωνα με την οποία η απασχόληση σε χαμηλούς μισθούς, περιλαμβανομένου του κατώτατου και του υποκατώτατου, έχει αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια και πλέον αγγίζει το 25% των θέσεων εργασίας που καταγράφονται στο ΠΣ ΕΡΓΑΝΗ. Μάλιστα, αυτή η αύξηση επικεντρώνεται σε συντριπτικό βαθμό σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις και σε κλάδους που έχουν αυξημένη ένταση χρήσης και μερικής και εκ περιτροπής απασχόλησης αλλά και μια παράδοση καταβολής χαμηλών αποδοχών (εμπόριο, εστίαση).

Προκύπτει συνεπώς ότι μια αύξηση του κατώτατου μισθού, ειδικά αν είναι μεγάλη, θα επηρεάσει σημαντικό μέρος της αγοράς εργασίας, και μάλιστα σε επιχειρήσεις που λόγω της εντατικής προσφυγής σε θέσεις εργασίας μερικής και εκ περιτροπής απασχόλησης βρίσκονται σε θέση να προχωρήσουν σε εύκολη υποκατάσταση πλήρους με μερική ή εκ περιτροπής απασχόληση ή και ημιδηλωμένη απασχόληση. **Όπως επανειλημμένα έχουμε τονίσει σε αυτό το εργασιακό και μισθολογικό περιβάλλον αποτελεί μείζονα προτεραιότητα η αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος των εργαζομένων. Θα περιμέναμε συνεπώς να προστεθεί ακόμη ένα άρθρο στο ν/σ που συζητείται αυτές τις μέρες στη Βουλή για τη μείωση των ασφαλιστικών εισφορών των ελεύθερων επαγγελματιών, με αντικείμενο τη μείωση εισφορών και των μισθωτών!**

Το παρόν συντάχθηκε από τον τομέα Απασχόλησης και Αγοράς Εργασίας του ΣΕΒ με χρήση των στοιχείων ΕΡΓΑΝΗ που ζήτησε η ΤτΕ και διατέθηκαν από το Υπουργείο Εργασίας στους εταίρους και φορείς της διαβούλευσης για τον κατώτατο μισθό.

Τι μας δείχνουν για την Συνολική Απασχόληση τα στοιχεία των θέσεων εργασίας από το ΠΣ ΕΡΓΑΝΗ;

Τα στοιχεία που παρουσιάζονται στη συνέχεια προέρχονται από επεξεργασία του αρχείου δεδομένων συστήματος ΕΡΓΑΝΗ το οποίο καταγράφει το απόθεμα και τις ροές (τις αναγγελίες πρόσληψης και αποχώρησης) μισθωτών στην αγορά εργασίας ιδιωτικού δικαίου (περιλαμβάνονται και οι συμβάσεις Ιδιωτικού Δικαίου Αορίστου Χρόνου -ΙΔΑΧ- και Ιδιωτικού Δικαίου Ορισμένου Χρόνου – ΙΔΟΧ- του δημοσίου τομέα). Τα στοιχεία αυτά δεν ταυτίζονται με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για το Εργατικό Δυναμικό τα οποία συμπεριλαμβάνουν το σύνολο της απασχόλησης, δηλαδή και την αυτοαπασχόληση με ή χωρίς προσωπικό, την απασχόληση ως συμβοηθούντα μέλη, καθώς και την απασχόληση στο δημόσιο ανεξάρτητα της σύμβασης εργασίας. Για τις θέσεις εργασίας που καταγράφει το σύστημα ΕΡΓΑΝΗ τα διαθέσιμα στοιχεία μας δίνουν πληροφορίες για τους απασχολούμενους ανάλογα με το είδος σύμβασης εργασίας, ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, μέγεθος της επιχείρησης και ηλικιακή ομάδα των εργαζομένων όπως ανακοινώνονται, που σημαίνει ότι σε ότι αφορά τη μερική απασχόληση ενδέχεται το ίδιο φυσικό πρόσωπο να καταλαμβάνει περισσότερες από μια θέσεις εργασίας. Σε ότι αφορά τις αμοιβές, το σύστημα ΕΡΓΑΝΗ καταγράφει μικτές αποδοχές, δηλαδή τις προς φορολόγηση αποδοχές του μισθωτού συν τις ασφαλιστικές εισφορές του εργαζόμενου, αλλά όχι του εργοδότη και μας προσφέρει στοιχεία για το μέσο και διάμεσο μισθό¹.

Θέσεις εργασίας και Συνολική απασχόληση

Οι θέσεις εργασίας των μισθωτών στο σύστημα ΕΡΓΑΝΗ αυξήθηκαν κατά 20,63% την περίοδο 2014-2017 με Μέσο Ετήσιο Ρυθμό Μεταβολής (ΜΕΡΜ) 6,45%. Πρόκειται για 325.616 νέες θέσεις, εκ των οποίων οι 171.969 (δηλαδή το 52,8% αυτών των θέσεων) με αποδοχές κατώτατου και υποκατώτατου μισθού). Ωστόσο την ίδια περίοδο 2014-2017 η συνολική απασχόληση στην ελληνική αγορά εργασίας σύμφωνα με τα στοιχεία Έρευνας Εργατικού Δυναμικού ΕΛΣΤΑΤ συνεχίζει μεν να αυξάνεται για τέταρτο συνεχόμενο έτος υπολείπεται δε κατά περίπου 140 χιλιάδες άτομα από το αντίστοιχο α' τρίμηνο του 2012, περίοδο κατά την οποία βρισκόταν σε κορύφωση η διαδικασία υποχώρησης της απασχόλησης. Το δ' τρίμηνο του 2017 (όπου φθάνουν τα διαθέσιμα στοιχεία του ΕΡΓΑΝΗ) βρίσκεται ακόμη σε επίπεδο χαμηλότερο και του α' τριμήνου του 2012 (το 2012 ήταν 3,785 εκ. και το 2017 είναι 3,736 εκ.) (Δ1).

Την ίδια περίοδο ο συνολικός αριθμός των ανέργων συνεχίζει να μειώνεται ωστόσο σημειώνουμε ότι ένα μεγάλο μέρος της μείωσης του ποσοστού ανεργίας συνδέεται με την αρνητική μεταβολή του εργατικού δυναμικού (Δ2). Η αύξηση της απασχόλησης οφείλεται κατά κύριο λόγο στην μεταβολή της μισθωτής απασχόλησης (1,33% από το 1,8% της συνολικής μεταβολής) και εδώ τα στοιχεία συνδεονται με εκείνα του συστήματος ΕΡΓΑΝΗ, ενώ πολύ μικρότερη είναι η συνεισφορά της αύξησης των αυτοαπασχολούμενων (0,54%) και οριακά αρνητική η συνεισφορά της αύξησης των αυτοαπασχολούμενων χωρίς προσωπικό (Δ3).

¹ Ο μέσος μισθός αποτελεί τον αριθμητικό μέσο όρο των αποδοχών όλων των εργαζόμενων, ενώ ο διάμεσος μισθός αποτελεί τον μισθό εκείνο κάτω από τον οποίο, και αντίστοιχα πάνω από τον οποίον, οπιοθετούνται οι μισθοί του ήμισυ των μισθωτών

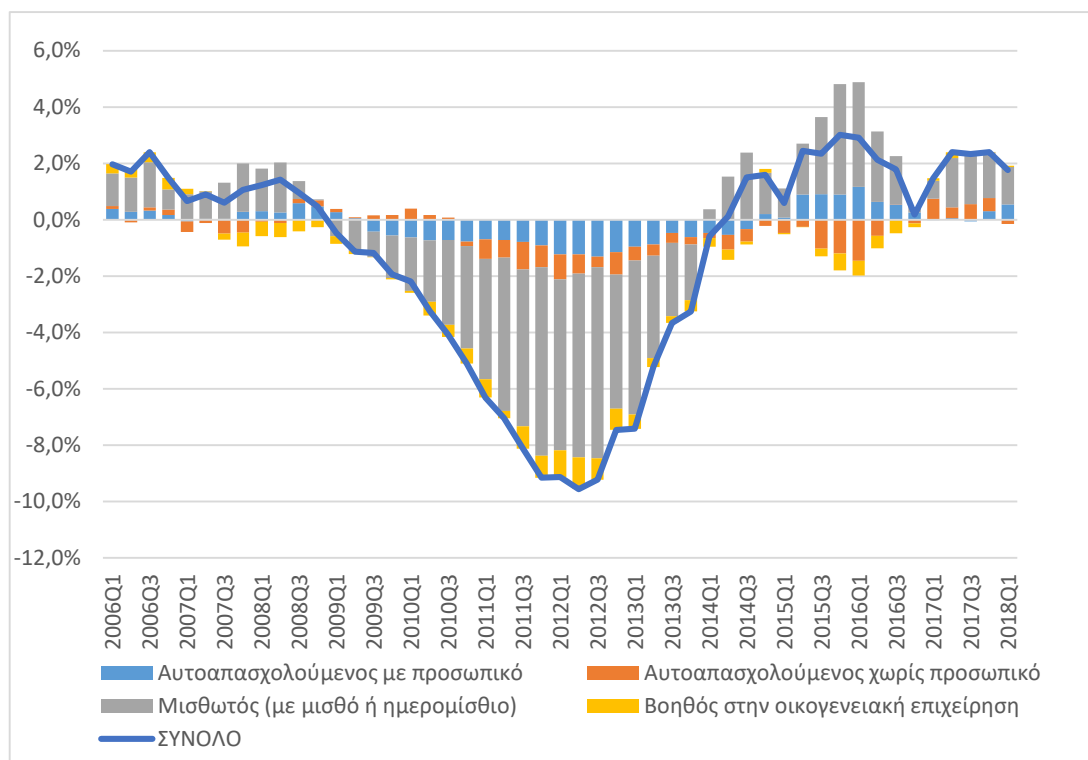
	Σύνολο	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	ΜΕΣΟ ΕΤΗΣΙΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ
Α' τρίμηνο 2012	4.904,10	3.785,00	1.119,10	24,4
Β' τρίμηνο 2012	4.892,90	3.729,90	1.163,00	
Γ' τρίμηνο 2012	4.886,30	3.668,00	1.218,40	
Δ' τρίμηνο 2012	4.877,00	3.597,00	1.279,90	
Α' τρίμηνο 2015	4.777,00	3.504,40	1.272,50	24,9
Β' τρίμηνο 2015	4.805,70	3.625,50	1.180,10	
Γ' τρίμηνο 2015	4.831,60	3.671,10	1.160,50	
Δ' τρίμηνο 2015	4.816,30	3.641,70	1.174,70	
Α' τρίμηνο 2017	4.774,00	3.659,30	1.114,70	21,5
Β' τρίμηνο 2017	4.808,00	3.791,40	1.016,60	
Γ' τρίμηνο 2017	4.793,80	3.823,70	970,10	
Δ' τρίμηνο 2017	4.743,20	3.736,30	1.006,80	
Α' τρίμηνο 2018	4.725,00	3.723,80	1.001,20	
Β' τρίμηνο 2018	4.766,38	3.860,39	905,98	

Δ1. Εξέλιξη Απασχολούμενων και Ανέργων σε χιλιάδες άτομα για επιλεγμένα έτη από το 2012-2018. (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Β' τρίμηνο 2018)

Ετος	Απόλυτες μεταβολές σε χιλιάδες άτομα			% μεταβολής Ανεργίας που οφείλεται στις μεταβολές του Εργατικού Δυναμικού
	Εργατικό Δυναμικό	Απασχολούμενοι	Ανεργοι	
2011	-92,9	-335,4	242,5	-38,3%
2012	-46,1	-359,4	313,3	-14,7%
2013	-46,5	-181,8	135,3	-34,4%
2014	-32,9	23,1	-55,9	58,8%
2015	-3,0	74,4	-77,5	3,9%
2016	-3,1	62,9	-66,0	4,8%
2017	-24,8	79,1	-103,9	23,8%
2018 α' τριμ.	-49,0	64,5	-113,5	43,2%
2018 β' τριμ.	-41,6	69,0	-110,6	37,6%

Δ2. Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2010-2018. (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Β' τρίμηνο 2018)

Σύμφωνα με τα στοιχεία των εθνικών λογαριασμών, που καταγράφουν όλη την απασχόληση στο δημόσιο, την αυτοαπασχόληση, την απασχόληση σε νοικοκυριά άλλα και τη αδήλωτη απασχόληση (που δεν περιλαμβάνονται στα στοιχεία από το σύστημα ΕΡΓΑΝΗ), σε επίπεδο γενικού πληθυσμού σήμερα (2ο τρίμηνο 2018) εργάζεται μόλις το 35% του συνολικού πληθυσμού. Σε επίπεδο ενεργού πληθυσμού, δηλαδή στις παραγωγικές ηλικίες 15 έως 64 ετών, εργάζεται το 55,3% ([Δελτίο ΣΕΒ 8/11/2018](#)), ποσοστό σημαντικά χαμηλότερο του ευρωπαϊκού μέσου όρου και έως και 15 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερο χωρών με καλές επιδόσεις απασχόλησης.

Δ3. Απασχολούμενοι 15+ κατά θέση στο επάγγελμα (% συνεισφορά στην συνολική μεταβολή). (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Β' τρίμηνο 2018)

Θέσεις Εργασίας και Εύρος Ηλικιών

Στα στοιχεία του ΕΡΓΑΝΗ, όσον αφορά την κατανομή των θέσεων εργασίας ανά εύρος ηλικιών παρατηρούμε ότι ο κύριος όγκος τους (60% περίπου) συγκεντρώνεται στις ηλικίες 25-44 ετών, μερίδιο το οποίο όπως φαίνεται υποχωρεί κατά πέντε περίπου ποσοστιαίες μονάδες την περίοδο 2014-2017 (Δ4). Ταυτόχρονα παρουσιάζεται σημαντική αύξηση 3,73% για την ποσοστιαία συμμετοχή των απασχολουμένων ηλικίας 44+ αλλά και μικρότερη μεν αύξηση δε για το μερίδιο απασχολουμένων ηλικίας κάτω των 24. Η μεγαλύτερη απόλυτη μεταβολή των απασχολουμένων ανά εύρος ηλικιών αφορά τις ηλικίες 44+ (163.889 νέες θέσεις ή 36,41%, Δ5).

Εύρος ηλικιών	2014	2015	2016	2017
<24	113.549	122.134	138.291	153.763
25-44	1.014.310	1.049.549	1.085.152	1.135.823
44 +	450.141	502.217	547.795	614.030
Σύνολο	1.578.000	1.673.900	1.771.238	1.903.616
% Κατανομή				
<24	7,20%	7,30%	7,81%	8,08%
25-44	64,28%	62,70%	61,27%	59,67%
44 +	28,53%	30,00%	30,93%	32,26%
Σύνολο	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Δ4. Αριθμός θέσεων εργασίας ανά εύρος ηλικιών. (Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ)

Έτος Εύρος ηλικιών	2017 Αριθμ. απασχ.	2014-2017		
		% Μεταβολή	ΜΕΡΜ	Απόλυτη Μεταβολή
<24	153.763	35,42%	10,63%	40.214
25-44	1.135.823	11,98%	3,84%	121.513
44 +	614.030	36,41%	10,90%	163.889
Σύνολο	1.903.616	20,63%	6,45%	325.616

Δ5. Μεταβολή αριθμού απασχολουμένων ανά εύρος ηλικιών. (Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ)

Ο κύριος όγκος των απασχολουμένων (60% περίπου) συγκεντρώνεται στις ηλικίες 25-44, μέγεθος που όπως φαίνεται υποχωρεί, καθώς τα τελευταία χρόνια παρουσιάζεται σημαντική αύξηση 3,73% για την ποσοστιαία συμμετοχή των απασχολουμένων ηλικίας 44+ και μικρότερη αύξηση για το μερίδιο απασχολουμένων μικρότερης ηλικίας.

Θέσεις Εργασίας ως προς το Καθεστώς Απασχόλησης

Όσον αφορά το καθεστώς απασχόλησης η πληροφόρηση περιορίζεται στα έτη 2015-2017. Την περίοδο αυτή δημιουργήθηκαν 229.716 νέες θέσεις εργασίας, από τις οποίες οι 99.449 ήταν μερικής και εκ περιτροπής απασχόλησης.

Καθεστώς Απασχ.	2015	2016	2017
Πλήρης	1.157.651	1.198.075	1.287.918
Μερικής	447.523	500.645	539.901
Εκ περιτροπής	68.726	72.518	75.797
Σύνολο	1.673.900	1.771.238	1.903.616
% Κατανομή			
Πλήρης	69,16%	67,64%	67,66%
Μερικής	26,74%	28,27%	28,36%
Εκ περιτροπής	4,11%	4,09%	3,98%
Σύνολο	100,00%	100,00%	100,00%

Δ6. Αριθμός θέσεων εργασίας ανά καθεστώς απασχόλησης. (Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ)

Παρατηρούμε ότι ο κύριος όγκος των θέσεων εργασίας αφορά απασχολούμενους υπό καθεστώς πλήρους απασχόλησης (70% περίπου, Δ6) μέγεθος που όμως υποχωρεί την περίοδο 2015-2017, ενώ μικρή άνοδο κατά 1,5% περίπου εμφανίζεται για τις θέσεις εργασίας με απασχολούμενους υπό καθεστώς μερικής απασχόλησης. Όσον αφορά την μεταβολή του αριθμού, οι θέσεις πλήρους απασχόλησης αυξήθηκαν κατά 11,25% την περίοδο 2015-2017, (130.267 νέες θέσεις) με ΜΕΡΜ 5,48%, ενώ οι θέσεις μερικής απασχόλησης αυξήθηκαν κατά 20,64% (92.378 νέες θέσεις) με ΜΕΡΜ 9,84%, και οι θέσεις εκ περιτροπής απασχόλησης αυξήθηκαν κατά 10,29% (7.071 νέες θέσεις) με ΜΕΡΜ 5,02% (Δ7).

Έτος	2017	2015-2017		
		Αριθμ. απασχ.	% Μεταβολή	ΜΕΡΜ
Καθεστώς Απασχ.				
Πλήρης	153.763	11,25%	5,48%	130.267
Μερικής	1.135.823	20,64%	9,84%	92.378
Εκ περιτροπής	614.030	10,29%	5,02%	7.071
Σύνολο	1.903.616	13,72%	6,64%	229.716

Δ7. Μεταβολή θέσεων εργασίας ανά καθεστώς απασχόλησης.

(Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ)

Ο κύριος όγκος των θέσεων εργασίας που καταγράφει το σύστημα ΕΡΓΑΝΗ αφορά καθεστώς πλήρους απασχόλησης (70%) μέγεθος που όμως υποχωρεί την περίοδο 2015-2017, ενώ μικρή άνοδο κατά 1,5% περίπου εμφανίζεται για τις θέσεις εργασίας υπό καθεστώς μερικής απασχόλησης.

Θέσεις Εργασίας ανά Διψήφιο Κλάδο Οικονομικής Δραστηριότητας

Αξιοποιώντας τα διαθέσιμα στοιχεία κατά διψήφιο κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, εστιάζουμε στους 10 κλάδους με την υψηλότερη συχνότητα θέσεων εργασίας για το έτος 2017 (Δ8, Δ9). Αφορούν κυρίως σε κλάδους υπηρεσιών (εστίαση, λιανικό εμπόριο, μεταφορές, δραστηριότητας υγείας και δημόσια διοίκηση) ενώ την μεγαλύτερη απόλυτη μεταβολή θέσεων εργασίας την περίοδο 2014-2017 σημειώνουν: η εστίαση (51.337 θέσεις), το χονδρικό (30.258 θέσεις) και το λιανικό εμπόριο (43.499 θέσεις).

<i>(10 κλάδοι με την υψηλότερη συχνότητα για το έτος 2017)</i>				
Διψήφιος κλάδος	2014	2015	2016	2017
Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	207.508	219.061	237.159	251.007
Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	160.288	177.796	195.955	211.625
Χονδρικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	160.250	167.636	178.307	190.508
Εκπαίδευση	79.882	78.463	85.935	91.896
Βιομηχανία τροφίμων	76.521	79.901	83.960	89.479
Καταλύματα	64.228	67.387	57.655	66.942
Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας	49.717	52.397	56.687	62.399
Δραστηριότητες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, με εξαίρεση τις ασφαλιστικές δραστηριότητες και τα συνταξιοδοτικά ταμεία	44.394	50.968	49.487	49.500
Δημόσια διοίκηση και άμυνα· υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	34.376	41.981	42.074	45.622
Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	33.569	39.011	40.642	43.698
Μερικό σύνολο επιλεγμ. κλάδων	910.733	974.601	1.027.861	1.102.676
Σύνολο Μεταποίησης	233.204	239.777	251.071	261.573
Γενικό Σύνολο	1.578.000	1.673.900	1.771.238	1.903.616
% Κατανομή				
Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	13,15%	13,09%	13,39%	13,19%
Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	10,16%	10,62%	11,06%	11,12%
Χονδρικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	10,16%	10,01%	10,07%	10,01%
Εκπαίδευση	5,06%	4,69%	4,85%	4,83%
Βιομηχανία τροφίμων	4,85%	4,77%	4,74%	4,70%
Καταλύματα	4,07%	4,03%	3,26%	3,52%
Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας	3,15%	3,13%	3,20%	3,28%
Δραστηριότητες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, με εξαίρεση τις ασφαλιστικές δραστηριότητες και τα συνταξιοδοτικά ταμεία	2,81%	3,04%	2,79%	2,60%
Δημόσια διοίκηση και άμυνα· υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	2,18%	2,51%	2,38%	2,40%
Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	2,13%	2,33%	2,29%	2,30%
Μερικό σύνολο επιλεγμ. κλάδων	57,71%	58,22%	58,03%	57,93%
Σύνολο Μεταποίησης	14,78%	14,32%	14,17%	13,74%
Γενικό Σύνολο	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Δ8. Αριθμός θέσεων εργασίας ανά διψήφιο κλάδο οικονομικής δραστηριότητας. (Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ)

<i>(10 κλάδοι με την υψηλότερη συχνότητα για το έτος 2017)</i>				
Διψήφιος κλάδος	2017	2014-2017		
	Αριθμ. απασχ.	% Μεταβολή	ΜΕΡΜ	Απόλυτη Μεταβολή
Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	251.007	20,96%	6,55%	43.499
Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	211.625	32,03%	9,70%	51.337
Χονδρικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	190.508	18,88%	5,93%	30.258
Εκπαίδευση	91.896	15,04%	4,78%	12.014
Βιομηχανία τροφίμων	89.479	16,93%	5,35%	12.958
Καταλύματα	66.942	4,23%	1,39%	2.714
Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας	62.399	25,51%	7,87%	12.682
Δραστηριότητες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, με εξαίρεση τις ασφαλιστικές δραστηριότητες και τα συνταξιοδοτικά ταμεία	49.500	11,50%	3,70%	5.106
Δημόσια διοίκηση και άμυνα· υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	45.622	32,71%	9,89%	11.246
Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	43.698	30,17%	9,19%	10.129
Μερικό σύνολο επιλεγμ. κλάδων	1.102.676	21,08%	6,58%	191.943
Σύνολο Μεταποίησης	261.573	12,16%	3,90%	28.369
Γενικό Σύνολο	1.903.616	20,63%	6,45%	325.616

Δ9. Αριθμός απασχ. ανά διψήφιο κλάδο οικονομικής δραστηριότητας. (Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ).

Η σημασία της διάκρισης των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας μεταξύ διεθνώς «εμπορευσίμων» (Τ) και «μη-εμπορευσίμων» (Ν) αγαθών και υπηρεσιών και τι αποκαλύπτει.

Ο μεθοδολογικός διαχωρισμός των αγαθών και των υπηρεσιών σε διεθνώς εμπορεύσιμα και διεθνώς μη-εμπορεύσιμα που χρησιμοποιείται στην οικονομική φιλολογία σχετίζεται με την επίδραση που τα δύο είδη αγαθών και υπηρεσιών εξασκούν επί της μακροχρόνιας τάσης μεγέθυνσης των εθνικών οικονομιών, την απασχόληση και τους μισθούς². Είναι ακριβώς υπό αυτό το πρίσμα που η εν λόγω διάκριση παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον όσον αφορά την τρέχουσα -διαρθρωτικού χαρακτήρα- οικονομική κρίση και κρίση απασχόλησης της Ελλάδας.

Ταξινόμηση στις κατηγορίες των «διεθνώς εμπορευσίμων» (Τ) και «διεθνώς μη εμπορευσίμων» (Ν)

Στην συνέχεια τα στοιχεία απασχόλησης κατά διψήφιο κλάδο οικονομικής δραστηριότητας ταξινομούνται στις κατηγορίες Τ και Ν³. Θεωρούμε σκόπιμο να εξετάσουμε συγκεκριμένες βασικές κατηγορίες των Τ

² Βλ. Ιωάννου Δ. & Ιωάννου Χρ. 2013 [Θύμα Λιτότητας η Ελλάδα ή "Ολλανδικής Ασθένειας;"](#) Foreign Affairs, The Hellenic Edition, Τεύχος 18, Αύγουστος- Σεπτέμβριος 2013, σελ. 40-54 και Ιωάννου Δ. & Ιωάννου Χρ. 2017 [Η θεμελιώδης ασυμμετρία της ελληνικής οικονομίας](#), "Οικονομικές Εξελίξεις", ΚΕΠΕ, Τεύχος 33 - Ιούνιος 2017, σελ. 63-72.

72.

³ Στην κατηγορία Τ θεωρούμε ότι ανήκουν οι κλάδοι 1-33, 50, 51, 55, 62, 63, 72 των στοιχείων σε ταξινόμηση ΣΤΑΚΟΔ 08 (ή NACE rev.2) της ΕΛΣΤΑΤ.

(μεταποίηση, καταλύματα) και Ν (εμπόριο) ενώ ο κλάδος της εστίασης που μέρος του περιλαμβάνεται και στις δύο κατηγορίες εξετάζεται διακριτά. Η απασχόληση στην κατηγορία των διεθνώς εμπορευσίμων (Τ) αντιπροσωπεύει το ένα πέμπτο της συνολικής απασχόλησης και έχει αυξηθεί κατά 13,31% την περίοδο 2014-2017, υπολείπεται ωστόσο κατά περίπου δέκα ποσοστιαίες μονάδες της αύξησης της απασχόλησης στο τομέα των διεθνώς μη εμπορευσίμων (Ν) (**Δ10, Δ11**). Ειδικότερα, εντός της κατηγορίας Τ το μερίδιο της απασχόλησης στην μεταποίηση φαίνεται να υποχωρεί ελαφρά την περίοδο 2014-2017, παρόλο που ως απόλυτο μέγεθος αυξάνει, ενώ αντίστοιχα το μερίδιο της απασχόλησης στο εμπόριο εντός της κατηγορίας Ν φαίνεται να διατηρείται την ίδια περίοδο, με ελαφρά τάση επέκτασης, όπως άλλωστε συμβαίνει και για την εστίαση.

Τομέας	2014	2015	2016	2017
Τ	346.183	357.872	362.528	392.248
- Μεταποίηση	233.204	239.777	251.071	261.573
- Καταλύματα	64.228	67.387	57.655	66.942
- Λοιποί	48.751	50.708	53.802	63.733
<i>Εστίαση</i>	<i>160.288</i>	<i>177.796</i>	<i>195.955</i>	<i>211.625</i>
Ν	1.231.378	1.315.500	1.408.223	1.510.882
- Εμπόριο	395.560	415.792	447.094	475.086
- Λοιποί	835.818	899.708	961.129	1.035.796
Σύνολο	1.577.561	1.673.372	1.770.751	1.903.130
% Κατανομή				
Τ	21,94%	21,39%	20,47%	20,61%
- Μεταποίηση	14,78%	14,33%	14,18%	13,74%
- Καταλύματα	4,07%	4,03%	3,26%	3,52%
- Λοιποί	3,09%	3,03%	3,04%	3,35%
<i>Εστίαση</i>	<i>10,16%</i>	<i>10,63%</i>	<i>11,07%</i>	<i>11,12%</i>
Ν	78,06%	78,61%	79,53%	79,39%
- Εμπόριο	25,07%	24,85%	25,25%	24,96%
- Λοιποί	52,98%	53,77%	54,28%	54,43%
Σύνολο	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Δ10. Κατανομή σε κλάδους Διεθνώς Εμπορευσίμων (Τ) και Διεθνώς μη Εμπορευσίμων (Ν) του Συνόλου Απασχόλησης.
(Πηγή: *Επεξεργασία στοιχείων ΕΡΓΑΝΗ*)

Για να γίνει καλύτερα κατανοητή η εξέλιξη της απασχόλησης στον τομέα των διεθνώς εμπορευσίμων, και της συνθεσής της, αλλά και της σημασίας της στην διάρθρωση των μισθών, την οποία θα εξετάσουμε στην συνέχεια της παρούσας ανάλυσης, είναι χρήσιμο να προχωρήσουμε σε μια επιπλέον διαίρεση σε δύο υπο-κατηγορίες στο εσωτερικό των διεθνώς εμπορευσίμων. Η πρώτη αποτελείται από εκείνα τα αγαθά τα οποία παράγονται με τεχνολογικές μεθόδους οι οποίες δεν βελτιώνονται δραματικά στο πέρασμα του χρόνου και ανήκουν, λιγότερο ή περισσότερο, στην πολιτισμική ή φυσική προικοδότηση της εθνικής οικονομίας (π.χ. του τουρισμού). Η δεύτερη υποκατηγορία αναφέρεται στους κλάδους όπου οι βελτιώσεις της παραγωγικότητας είναι κεφαλαιώδους σημασίας και όπου ο παραγωγός, προκειμένου να παραμείνει στην ανταγωνιστική αγορά, πρέπει να λειτουργεί μόνιμως πλησίον του «τεχνολογικού συνόρου». Αυτοί είναι οι μεταποιητικοί κλάδοι, αλλά επίσης και οι κλάδοι που σχετίζονται ποικιλοτρόπως με την πληροφορική και με τις υπηρεσίες

τεχνολογικής αιχμής. Αυτή η υποκατηγορία μπορεί να θεωρηθεί και το τμήμα εκείνο της οικονομίας στο οποίο είναι δυνατόν να εκτιμηθούν το σφρίγος και το επίπεδο της ενδογενούς αναπτυξιακής δυναμικής της⁴.

Τομέας	2015/2014	2016/2015	2017/2016	2017/2014	ΜΕΡΜ
T	3,38%	1,30%	8,20%	13,31%	4,25%
- Μεταποίηση	2,82%	4,71%	4,18%	12,16%	3,90%
- Καταλύματα	4,92%	-14,44%	16,11%	4,23%	1,39%
- Λοιποί	4,01%	6,10%	18,46%	30,73%	9,34%
<i>Εστίαση</i>	<i>10,92%</i>	<i>10,21%</i>	<i>8,00%</i>	<i>32,03%</i>	<i>9,70%</i>
N	6,83%	7,05%	7,29%	22,70%	7,06%
- Εμπόριο	5,11%	7,53%	6,26%	20,10%	6,30%
- Λοιποί	7,64%	6,83%	7,77%	23,93%	7,41%
Σύνολο	6,07%	5,82%	7,48%	20,64%	6,45%

Δ11. Μεταβολή Απασχόλησης σε κλάδους Διεθνώς Εμπορευσίμων (T) και Διεθνώς μη Εμπορευσίμων (N)
(Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΡΓΑΝΗ).

Τομέας	2015	2016	2017
T	297.227	299.969	325.384
- Μεταποίηση	199.327	208.476	217.495
- Καταλύματα	52.805	43.306	51.046
- Λοιποί	45.095	48.187	56.843
<i>Εστίαση</i>	<i>41.561</i>	<i>38.513</i>	<i>41.278</i>
N	859.972	897.684	962.101
- Εμπόριο	288.603	308.173	326.340
- Λοιποί	571.369	589.511	635.761
Σύνολο	1.157.199	1.197.653	1.287.485
% Κατανομή			
T	25,69%	25,05%	25,27%
- Μεταποίηση	17,22%	17,41%	16,89%
- Καταλύματα	4,56%	3,62%	3,96%
- Λοιποί	3,90%	4,02%	4,42%
<i>Εστίαση</i>	<i>3,59%</i>	<i>3,22%</i>	<i>3,21%</i>
N	74,31%	74,95%	74,73%
- Εμπόριο	24,94%	25,73%	25,35%
- Λοιποί	49,38%	49,22%	49,38%
Σύνολο	100,00%	100,00%	100,00%

Δ12. Κατανομή Θέσεων Εργασίας Πλήρους Απασχόλησης σε κλάδους Διεθνώς Εμπορευσίμων (T) και Διεθνώς μη Εμπορευσίμων (N). (Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΡΓΑΝΗ).

⁴ Βλ. Ιωάννου Δ. & Ιωάννου Χρ. 2013 [Θύμα Λιτότητας η Ελλάδα ή "Ολλανδικής Ασθένειας;"](#) Foreign Affairs, The Hellenic Edition, Τεύχος 18, Αύγουστος- Σεπτέμβριος 2013

Τομέας	2016/2015	2017/2016	2017/2014	ΜΕΡΜ
T	0,92%	8,47%	9,47%	4,63%
- Μεταποίηση	4,59%	4,33%	9,11%	4,46%
- Καταλύματα	-17,99%	17,87%	-3,33%	-1,68%
- Λοιποί	6,86%	17,96%	26,05%	12,27%
<i>Εστίαση</i>	-7,33%	7,18%	-0,68%	-0,34%
N	4,39%	7,18%	11,88%	5,77%
- Εμπόριο	6,78%	5,90%	13,08%	6,34%
- Λοιποί	3,18%	7,85%	11,27%	5,48%
Σύνολο	3,50%	7,50%	11,26%	5,48%

Δ13. Μεταβολή Θέσεων Εργασίας Πλήρους Απασχόλησης σε κλάδους Διεθνώς Εμπορευσίμων (T) και Διεθνώς μη Εμπορευσίμων (N). (Πηγή: *Επεξεργασία στοιχείων ΕΡΓΑΝΗ*).

Τομέας	2015	2016	2017
T	49.417	51.760	55.736
- Μεταποίηση	33.675	36.183	37.664
- Καταλύματα	11.464	10.868	12.235
- Λοιποί	4.278	4.709	5.837
<i>Εστίαση</i>	105.336	124.053	136.514
N	398.032	448.824	484.114
- Εμπόριο	119.828	131.782	141.725
- Λοιποί	278.204	317.042	342.389
Σύνολο	447.449	500.584	539.850
% Κατανομή			
T	11,04%	10,34%	10,32%
- Μεταποίηση	7,53%	7,23%	6,98%
- Καταλύματα	2,56%	2,17%	2,27%
- Λοιποί	0,96%	0,94%	1,08%
<i>Εστίαση</i>	23,54%	24,78%	25,29%
N	88,96%	89,66%	89,68%
- Εμπόριο	26,78%	26,33%	26,25%
- Λοιποί	62,18%	63,33%	63,42%
Σύνολο	100,00%	100,00%	100,00%

Δ14. Κατανομή Θέσεων Εργασίας Μερικής Απασχόλησης σε κλάδους Διεθνώς Εμπορευσίμων (T) και Διεθνώς μη Εμπορευσίμων (N). (Πηγή: *Επεξεργασία στοιχείων ΕΡΓΑΝΗ*).

Εξετάζοντας ειδικότερα τις θέσεις εργασίας πλήρους απασχόλησης (**Δ12, Δ13**) οι θέσεις πλήρους απασχόλησης στην μεταποίηση σημείωσαν αύξηση (9,11%) κατά την εξεταζόμενη περίοδο 2014-2017, σε αντίθεση με την μείωση των θέσεων στους κλάδους της εστίασης και των καταλυμάτων. Ταυτόχρονα σημαντική αύξηση καταγράφει και ο κλάδος του εμπορίου εντός της κατηγορίας N (13,08% την περίοδο 2014-2017).

Οι θέσεις πλήρους απασχόλησης σημείωσαν αύξηση στην μεταποίηση (9,11%) και το εμπόριο (13,08%), κατά την εξεταζόμενη περίοδο σε αντίθεση με την μείωση των θέσεων στους κλάδους της εστίασης και των καταλύματων. Οι θέσεις μερικής απασχόλησης σημείωσαν μεγάλη αύξηση στο εμπόριο (18,3%) και την εστίαση (29,6%).

Η πιο πάνω εικόνα της κατανομής και της μεταβολής των θέσεων εργασίας διαφοροποιείται εάν εξετασούμε χωριστά τις θέσεις εργασίας μερικής απασχόλησης. Οι δύο ευρείες κατηγορίες Τ και Ν φαίνεται να διατηρούν τα μερίδια τους κατά την περίοδο 2014 -2017, παρουσιάζοντας ωστόσο σημαντικές διαφοροποιήσεις εντός των κατηγοριών (**Δ14, Δ15**) για τους επιμέρους κλάδους. Ο κλάδος του εμπορίου της κατηγορίας Ν σημείωσε σημαντική αύξηση του αριθμού των θέσεων μερικής απασχόλησης (20% περίπου στο σύνολο της περιόδου 2014-2017) όπως και ο κλάδος της εστίασης που σημείωσε ακόμη μεγαλύτερη (~30%).

Τομέας	2016/2015	2017/2016	2017/2014	ΜΕΡΜ
Τ	4,74%	7,68%	12,79%	6,20%
- Μεταποίηση	7,45%	4,09%	11,85%	5,76%
- Καταλύματα	-5,20%	12,58%	6,73%	3,31%
- Λοιποί	10,07%	23,95%	36,44%	16,81%
<i>Εστίαση</i>	<i>17,77%</i>	<i>10,04%</i>	<i>29,60%</i>	<i>13,84%</i>
Ν	12,76%	7,86%	21,63%	10,28%
- Εμπόριο	9,98%	7,55%	18,27%	8,75%
- Λοιποί	13,96%	7,99%	23,07%	10,94%
Σύνολο	11,88%	7,84%	20,65%	9,84%

Δ15. Μεταβολή Θέσεων Εργασίας Μερικής Απασχόλησης σε κλάδους Διεθνώς Εμπορευσίμων (Τ) και Διεθνώς μη Εμπορευσίμων (Ν).
(Πηγή: *Επεξεργασία στοιχείων ΕΡΓΑΝΗ*).

Τέλος, όσον αφορά τις θέσεις εργασίας με εκ περιτροπής απασχόληση (**Δ16, Δ17**) η συμμετοχή της κατηγορίας των διεθνώς μη εμπορευσίμων συγκεντρώνει τον κύριο όγκο των θέσεων (πάνω από 80% για την περίοδο 2014-2017) ενώ σημειώνει και σημαντική αύξηση (12,47%) έναντι μείωσης της κατηγορίας Τ (-0,89%).

Τομέας	2015	2016	2017
T	11.228	10.799	11.128
- Μεταποίηση	6.775	6.412	6.414
- Καταλύματα	3.118	3.481	3.661
- Λοιποί	1.335	906	1.053
<i>Εστίαση</i>	<i>30.899</i>	<i>33.389</i>	<i>33.833</i>
N	57.496	61.715	64.667
- Εμπόριο	7.361	7.139	7.021
- Λοιποί	50.135	54.576	57.646
Σύνολο	68.724	72.514	75.795
% Κατανομή			
T	16,34%	14,89%	14,68%
- Μεταποίηση	9,86%	8,84%	8,46%
- Καταλύματα	4,54%	4,80%	4,83%
- Λοιποί	1,94%	1,25%	1,39%
<i>Εστίαση</i>	<i>44,96%</i>	<i>46,04%</i>	<i>44,64%</i>
N	83,66%	85,11%	85,32%
- Εμπόριο	10,71%	9,84%	9,26%
- Λοιποί	72,95%	75,26%	76,06%
Σύνολο	100,00%	100,00%	100,00%

Δ16. Κατανομή Θέσεων Εκ Περιτροπής Εργασίας σε κλάδους Διεθνώς Εμπορευσίμων (T) και Διεθνώς μη Εμπορευσίμων (N). (Πηγή: *Επεξεργασία στοιχείων ΕΡΓΑΝΗ*).

Τομέας	2016/2015	2017/2016	2017/2014	ΜΕΡΜ
T	-3,82%	3,05%	-0,89%	-0,45%
- Μεταποίηση	-5,36%	0,03%	-5,33%	-2,70%
- Καταλύματα	11,64%	5,17%	17,42%	8,36%
- Λοιποί	-32,13%	16,23%	-21,12%	-11,19%
<i>Εστίαση</i>	<i>8,06%</i>	<i>1,33%</i>	<i>9,50%</i>	<i>4,64%</i>
N	7,34%	4,78%	12,47%	6,05%
- Εμπόριο	-3,02%	-1,65%	-4,62%	-2,34%
- Λοιποί	8,86%	5,63%	14,98%	7,23%
Σύνολο	5,51%	4,52%	10,29%	5,02%

Δ17. Μεταβολή Θέσεων Εκ περιτροπής Εργασίας σε κλάδους Διεθνώς Εμπορευσίμων (T) και Διεθνώς μη Εμπορευσίμων (N). (Πηγή: *Επεξεργασία στοιχείων ΕΡΓΑΝΗ*).

Τι μας δείχνουν τα στοιχεία των θέσεων εργασίας που αμείβονται με τον κατώτατο ή τον υποκατώτατο μισθό;

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζεται η ανάλυση από το αρχείο δεδομένων του ΠΣ ΕΡΓΑΝΗ που καταγράφει το σύνολο των θέσεων εργασίας που αμείβονται με κατώτατο ή υποκατώτατο μισθό, ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, μέγεθος επιχείρησης και ηλικιακή ομάδα των εργαζομένων.

Θέσεις εργασίας αμειβόμενες στον κατώτατο και υποκατώτατο μισθό ανά ηλικιακή ομάδα.

Κατηγορία	2014	2015	2016	2017
Εργάτης < 25	11.557	13.890	17.852	21.531
Εργάτης >= 25	74.280	92.406	113.912	134.774
Υπάλληλος < 25	26.168	29.644	35.820	40.895
Υπάλληλος >= 25	125.188	156.039	184.211	211.962
Πλην κατώτατου	1.340.916	1.382.041	1.419.553	1.494.598
Σύνολο	1.578.109	1.674.020	1.771.348	1.903.760
% Κατανομή				
Εργάτης < 25	0,73%	0,83%	1,01%	1,13%
Εργάτης >= 25	4,71%	5,52%	6,43%	7,08%
Υπάλληλος < 25	1,66%	1,77%	2,02%	2,15%
Υπάλληλος >= 25	7,93%	9,32%	10,40%	11,13%
Πλην κατώτατου	84,97%	82,56%	80,14%	78,51%
Σύνολο	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Δ18. Θέσεις Εργασίας απασχολούμενων με τον κατώτατο και τον υποκατώτατο μισθό. (Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ)

Την περίοδο 2014-2017 είναι αξιοσημείωτη η υψηλή ποσοστιαία μεταβολή (48,7%) για τους αμειβομένους με 501-600 ευρώ, δηλαδή την μισθολογική κλάση που περιλαμβάνει και τους αμειβόμενους στον κατώτατο και υποκατώτατο μισθό. Την ίδια περίοδο σε απόλυτα μεγέθη την μεγαλύτερη θετική μεταβολή σημειώνουν οι αμειβόμενοι στη μισθολογική κλίμακα έως 500 ευρώ, η οποία περιλαμβάνει και τους απασχολούμενους μερικής και εκ περιτροπής απασχόλησης.

Το ποσοστό των θέσεων εργασίας που αμείβονται στον κατώτατο και τον υποκατώτατο μισθό σημειώνει αύξηση κατά 6,46% την περίοδο 2014-2017: από 15,03% το 2014 σε 21,49% το 2017. Όσον αφορά τον χαρακτηρισμό των θέσεων εργασίας η μεταβολή αυτή αφορά κατά 3,69% σε Υπάλληλους και κατά 2,77% σε Εργάτες. Όσον αφορά την ηλικιακή διάρθρωση μόλις το ένα πέμπτο (0,89%) της συνολικής αύξησης (6,46%) αφορά σε άτομα ηλικίας μικρότερης των 25 ετών. Την μεγαλύτερη απόλυτη θετική μεταβολή σημειώνουν οι Υπάλληλοι και οι Εργάτες άνω των 25 ετών (**Δ19**). Το αξιοσημείωτο είναι ότι για το σύνολο των θέσεων εργασίας που έχουν δημιουργηθεί την περίοδο 2014-2017 (325 χιλ. περίπου) το 52,3% αυτών (171 χιλ.) αφορά απασχολούμενους που αμείβονται με τον κατώτατο ή τον υποκατώτατο μισθό.

Έτος	2017	2014-2017		
Κατηγορία	Αριθμ. απασχ.	% Μεταβολή	ΜΕΡΜ	Απόλυτη Μεταβολή
Εργάτης < 25	21.531	86,30%	23,05%	9.974
Εργάτης >= 25	134.774	81,44%	21,97%	60.494
Υπάλληλος < 25	40.895	56,28%	16,05%	14.727
Υπάλληλος >= 25	211.962	69,31%	19,19%	86.774
Πλην κατώτατου	1.494.598	11,46%	3,68%	153.682
Σύνολο	1.903.760	20,64%	6,45%	325.651

Δ19. Μεταβολή Αριθμού απασχολουμένων στον κατώτατο και τον υποκατώτατο μισθό.
(Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ).

Θέσεις εργασίας αμειβόμενες στον κατώτατο και υποκατώτατο μισθό ανά μέγεθος επιχείρησης

Εξετάζοντας την κατανομή των θέσεων εργασίας για τους αμειβόμενους με κατώτατο και υποκατώτατο μισθό ανά μέγεθος επιχείρησης, **σημειώνεται ότι στις επιχειρήσεις που απασχολούν έως 50 άτομα απασχολούνται τρεις από τους τέσσερις αμειβομένους στον κατώτατο ή υποκατώτατο μισθό. Στις μεσαίες επιχειρήσεις ο λόγος αυτός γίνεται 1 στους 2, και στις μεγάλες επιχειρήσεις 1 στους 10 εργαζόμενους (Δ20, Δ21).** Στις υποκατηγορίες εμφανίζεται μικρή υποχώρηση του ποσοστού συμμετοχής στις πολύ μικρές επιχειρήσεις (0-10 άτομα) και στις μεγάλες επιχειρήσεις (250 άτομα και άνω) και μεγάλη αύξηση κατά 3,17% για τις επιχειρήσεις που απασχολούν από 11-50 άτομα. Την μεγαλύτερη απόλυτη μεταβολή σημειώνουν οι πολύ μικρές επιχειρήσεις (0-10 άτομα) 75.098 θέσεις και οι μικρές επιχειρήσεις (11-50 άτομα) με 61.401 θέσεις εργασίας αμειβόμενες στον κατώτατο μισθό (79,37% του συνόλου των 171 χιλιάδων).

Μέγεθος επιχείρησης	2014	2015	2016	2017
0-10	112.334	136.492	162.395	187.432
11-50	66.777	85.568	108.782	128.178
51-250	28.705	35.472	43.057	50.085
250 +	29.377	34.447	37.561	43.467
Σύνολο	237.193	291.979	351.795	409.162
% Κατανομή				
0-10	47,36%	46,75%	46,16%	45,81%
11-50	28,15%	29,31%	30,92%	31,33%
51-250	12,10%	12,15%	12,24%	12,24%
250 +	12,39%	11,80%	10,68%	10,62%
Σύνολο	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Δ20. Θέσεις Εργασίας αμειβομένων με κατώτατο και υποκατώτατο μισθό ανά μέγεθος επιχείρησης. (Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ)

Τα διαθέσιμα στοιχεία δείχνουν ότι στις πολύ μικρές επιχειρήσεις απασχολούνται συνολικά 187.432 εργαζόμενοι με αμοιβές κατώτατου ή υποκατώτατου μισθού, εκ των 578.553 που απασχολούν ως σύνολο, ενώ για τις μικρές επιχειρήσεις με 10-49 εργαζόμενους από τους συνολικά 490.392 εργαζόμενους οι 128.178 λαμβάνουν αποδοχές κατώτατου ή υποκατώτατου μισθού. Συνολικά, στις πολύ μικρές και τις μικρές επιχειρήσεις είναι το 77,14% των θέσεων εργασίας όπου οι εργαζόμενοι αμείβονται με τον κατώτατο ή τον υποκατώτατο μισθό.

Έτος	2017	2014-2017		
		Κατηγορία	Αριθμ. απασχ.	% Μεταβολή
0-10	187.432	66,85%	18,61%	75.098
11-50	128.178	91,95%	24,28%	61.401
51-250	50.085	74,48%	20,39%	21.380
250 +	43.467	47,96%	13,95%	14.090
Σύνολο	409.162	72,50%	19,93%	171.969

Δ21. Μεταβολή Θέσεων Εργασίας αμειβομένων με κατώτατο και υποκατώτατο μισθό ανά μέγεθος επιχειρήσεων. (Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ).

Συνολικά, το 77,14% των θέσεων εργασίας όπου οι εργαζόμενοι αμείβονται με τον κατώτατο και τον υποκατώτατο μισθό βρίσκεται σε πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις.

Θέσεις εργασίας αμειβόμενες στον κατώτατο και υποκατώτατο μισθό ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας

Σε ποιούς κλάδους συγκεντρώνονται οι θέσεις εργασίας οι οποίες αμείβονται με τον κατώτατο μισθό; Δέκα κλάδοι συγκεντρώνουν το 70% των θέσεων εργασίας όπου οι εργαζόμενοι αμείβονται στο κατώτατο και υποκατώτατο μισθό (Δ22). Το 25,54% βρίσκεται στην υπηρεσίες εστίασης. Το 14,79% στο λιανικό εμπόριο. Το 7,92% στο χονδρικό εμπόριο. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και το ερώτημα ποιοί κλάδοι την περίοδο 2014-2017 σημειώσανε μεταβολή άνω των 1.000 νέων θέσεων εργασίας για τους αμειβομένους στον κατώτατο ή υποκατώτατο μισθό (Δ23). Οι προαναφερθέντες κλάδοι που βρίσκονται στις τρεις πρώτες θέσεις (εστίαση, χονδρικό και λιανικό εμπόριο) είναι οι κλάδοι που εμφανίζονται και στην πρώτη δεκάδα των κλάδων με την μεγαλύτερη μεταβολή της συνολικής απασχόλησης και αντιπροσωπεύουν το 52% (89 χιλιάδες περίπου) των νέων θέσεων εργασίας την περίοδο 2014-2017 που αμείβονται με τον κατώτατο μισθό (171 χιλιάδες νέες θέσεις εργασίας).

(Κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας, ποσοστιαία κατανομή 2017)

Κλάδος	2014	2015	2016	2017	% κατανομή 2017
Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	55.478	71.678	90.283	104.496	25,54%
Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	33.705	43.045	52.676	60.521	14,79%
Χονδρικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	18.545	23.551	27.642	32.425	7,92%
Βιομηχανία τροφίμων	12.968	15.583	18.979	21.795	5,33%
Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών σε κτίρια και εξωτερικούς χώρους	14.151	15.881	16.070	17.130	4,19%
Δραστηριότητες παροχής προστασίας και έρευνας	10.196	11.577	13.462	14.846	3,63%
Καταλύματα	5.925	7.205	7.869	10.281	2,51%
Άλλες δραστηριότητες παροχής προσωπικών υπηρεσιών	4.576	5.780	7.143	9.332	2,28%
Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας	4.541	5.735	7.410	8.989	2,20%
Αθλητικές δραστηριότητες και δραστηριότητες διασκέδασης και ψυχαγωγίας	3.565	5.066	6.955	8.876	2,17%
Εκπαίδευση	7.365	8.296	8.912	8.002	1,96%
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο· επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	3.799	4.868	6.196	7.334	1,79%
Αποθήκευση και υποστηρικτικές προς τη μεταφορά δραστηριότητες	3.908	3.942	4.821	6.503	1,59%
Νομικές και λογιστικές δραστηριότητες	4.275	5.134	5.823	6.442	1,57%
Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	3.002	3.758	4.883	6.045	1,48%
Δραστηριότητες απασχόλησης	2.692	3.101	5.122	5.836	1,43%
Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες	3.153	3.720	4.807	5.758	1,41%
Δραστηριότητες κεντρικών γραφείων· δραστηριότητες παροχής συμβουλών διαχείρισης	2.676	3.034	4.655	5.720	1,40%
Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα και συναφείς δραστηριότητες	1.095	1.041	1.572	3.275	0,80%
Αρχιτεκτονικές δραστηριότητες και δραστηριότητες μηχανικών· τεχνικές δοκιμές και αναλύσεις	2.373	2.303	2.322	2.995	0,73%
Διοικητικές δραστηριότητες γραφείου, γραμματειακή υποστήριξη και άλλες δραστηριότητες παροχής υποστήριξης προς τις επιχειρήσεις	1.836	2.064	2.410	2.926	0,72%
Δραστηριότητες κοινωνικής μέριμνας χωρίς παροχή καταλύματος	1.545	1.726	2.308	2.782	0,68%
Λοιποί κλάδοι	35.824	43.891	49.475	56.853	13,9%
Σύνολο Μεταποίησης	25.452	30.465	36.802	41.582	10,16%
Γενικό Σύνολο διψηφίων κλάδων	237.193	291.979	351.795	409.162	100%

Δ22. Θέσεις Εργασίας που αμείβονται στον κατώτατο ή υποκατώτατο μισθό ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας. (Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ)

(Κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας με μεταβολή 2014-2017 άνω των 1.000 νέων θέσεων)

Κλάδος	2014	2015	2016	2017	Νέες θέσεις
Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	55.478	71.678	90.283	104.496	49.018
Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	33.705	43.045	52.676	60.521	26.816
Χονδρικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	18.545	23.551	27.642	32.425	13.880
Βιομηχανία τροφίμων	12.968	15.583	18.979	21.795	8.827
Αθλητικές δραστηριότητες και δραστηριότητες διασκέδασης και ψυχαγωγίας	3.565	5.066	6.955	8.876	5.311
Άλλες δραστηριότητες παροχής προσωπικών υπηρεσιών	4.576	5.780	7.143	9.332	4.756
Δραστηριότητες παροχής προστασίας και έρευνας	10.196	11.577	13.462	14.846	4.650
Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας	4.541	5.735	7.410	8.989	4.448
Καταλύματα	5.925	7.205	7.869	10.281	4.356
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο· επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	3.799	4.868	6.196	7.334	3.535
Δραστηριότητες απασχόλησης	2.692	3.101	5.122	5.836	3.144
Δραστηριότητες κεντρικών γραφείων· δραστηριότητες παροχής συμβουλών διαχείρισης	2.676	3.034	4.655	5.720	3.044
Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	3.002	3.758	4.883	6.045	3.043
Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών σε κτίρια και εξωτερικούς χώρους	14.151	15.881	16.070	17.130	2.979
Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες	3.153	3.720	4.807	5.758	2.605
Αποθήκευση και υποστηρικτικές προς τη μεταφορά δραστηριότητες	3.908	3.942	4.821	6.503	2.595
Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα και συναφείς δραστηριότητες	1.095	1.041	1.572	3.275	2.180
Νομικές και λογιστικές δραστηριότητες	4.275	5.134	5.823	6.442	2.167
Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια	419	424	566	2.132	1.713
Τυχερά παιχνίδια και στοιχήματα	1.091	1.455	1.868	2.764	1.673
Δραστηριότητες κοινωνικής μέριμνας χωρίς παροχή καταλύματος	1.545	1.726	2.308	2.782	1.237
Διοικητικές δραστηριότητες γραφείου, γραμματειακή υποστήριξη και άλλες δραστηριότητες παροχής υποστήριξης προς τις επιχειρήσεις	1.836	2.064	2.410	2.926	1.090
Σύνολο Μεταποίησης	25.452	30.465	36.802	41.582	16.130
Γενικό Σύνολο διψηφίων κλάδων	237.193	291.979	351.795	409.162	171.969

Δ23. Νέες θέσεις εργασίας που αμείβονται στον κατώτατο ή υποκατώτατο μισθό ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας. (Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ).

Οι κλάδοι που βρίσκονται στις τρεις πρώτες θέσεις (εστίαση, χονδρικό και λιανικό εμπόριο) των θέσεων εργασίας που αμείβονται με τον κατώτατο μισθό είναι οι κλάδοι που εμφανίζονται και στην πρώτη δεκάδα των κλάδων με την μεγαλύτερη μεταβολή της συνολικής απασχόλησης και αντιπροσωπεύουν το 52% (89 χιλ. περίπου) των νέων θέσεων εργασίας που αμείβονται με τον κατώτατο μισθό την περίοδο 2014-2017 (171 χιλ. νέες θέσεις).

Ταξινόμηση των θέσεων εργασίας που αμείβονται με τον κατώτατο και τον υποκατώτατο μισθό στις κατηγορίες των «διεθνώς εμπορευσίμων» (Τ) και «διεθνώς μη εμπορευσίμων» (Ν).

Αξιοποιώντας την διαθέσιμη στατιστική πληροφόρηση για την κατανομή σε διψήφιους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας όσων αμείβονται με τον κατώτατο ή υποκατώτατο μισθό εξετάζουμε την σύνθεση τους με κριτήριο τις κατηγορίες των «διεθνώς εμπορευσίμων» (Τα) και των «διεθνώς μη εμπορευσίμων» (Ν) προϊόντων και υπηρεσιών. Η κατηγορία των διεθνώς μη εμπορευσίμων εμφανίζει υψηλότερη συγκέντρωση όσων αμείβονται στον κατώτατο (60% περίπου), ενώ δύο κλάδοι, το εμπόριο και η εστίαση συγκεντρώνουν το 50% των θέσεων εργασίας που αμείβονται με τον κατώτατο και τον υποκατώτατο μισθό. Ο τομέας της μεταποίησης συγκεντρώνει μόνο το 10% περίπου όσων αμείβονται με τον κατώτατο μισθό, ενώ υπολείπεται έναντι της σημαντικής αύξησης των θέσεων εργασίας στον κατώτατο και τον υποκατώτατο μισθό που καταγράφουν οι υπόλοιποι κλάδοι.

Τομέας	2014	2015	2016	2017
Τ	35.057	41.775	49.463	60.353
- Μεταποίηση	25.452	30.465	36.802	41.582
- Καταλύματα	5.925	7.205	7.869	10.281
- Λοιποί	3.680	4.105	4.792	8.490
<i>Εστίαση</i>	<i>55.478</i>	<i>71.678</i>	<i>90.283</i>	<i>104.496</i>
Ν	146.658	178.526	212.049	244.313
- Εμπόριο	56.049	71.464	86.514	100.280
- Λοιποί	90.609	107.062	125.535	144.033
Σύνολο	237.193	291.979	351.795	409.162
% Κατανομή				
Τ	14,78%	14,31%	14,06%	14,75%
- Μεταποίηση	10,73%	10,43%	10,46%	10,16%
- Καταλύματα	2,50%	2,47%	2,24%	2,51%
- Λοιποί	1,55%	1,41%	1,36%	2,07%
<i>Εστίαση</i>	<i>23,39%</i>	<i>24,55%</i>	<i>25,66%</i>	<i>25,54%</i>
Ν	61,83%	61,14%	60,28%	59,71%
- Εμπόριο	23,63%	24,48%	24,59%	24,51%
- Λοιποί	38,20%	36,67%	35,68%	35,20%
Σύνολο	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Δ24. Θέσεις Εργασίας αμειβόμενες στον κατώτατο ή υποκατώτατο μισθό σε κλάδους Διεθνώς Εμπορευσίμων (Τ) και Διεθνώς μη Εμπορευσίμων (Ν).
(Πηγή: Επεξεργασία)

στοιχείων ΕΡΓΑΝΗ).

Τομέας	2015/2014	2016/2015	2017/2016	2017/2014	ΜΕΡΜ
T	19,16%	18,40%	22,02%	72,16%	19,85%
- Μεταποίηση	19,70%	20,80%	12,99%	63,37%	17,78%
- Καταλύματα	21,60%	9,22%	30,65%	73,52%	20,17%
- Λοιποί	11,55%	16,74%	77,17%	130,71%	32,14%
<i>Εστίαση</i>	<i>29,20%</i>	<i>25,96%</i>	<i>15,74%</i>	<i>88,36%</i>	<i>23,50%</i>
N	21,73%	18,78%	15,22%	66,59%	18,54%
- Εμπόριο	27,50%	21,06%	15,91%	78,91%	21,40%
- Λοιποί	18,16%	17,25%	14,74%	58,96%	16,71%
Σύνολο	23,10%	20,49%	16,31%	72,50%	19,93%

Δ25. Μεταβολή Θέσεων Εργασίας αμειβομένων στον κατώτατο ή υποκατώτατο μισθό σε κλάδους Διεθνώς Εμπορευσίμων (T) και Διεθνώς μη Εμπορευσίμων (N). (Πηγή: *Επεξεργασία στοιχείων ΕΡΓΑΝΗ*).

Τι μας δείχνουν τα στοιχεία Μέσου και Διάμεσου Μισθού;

Μέσος και Διάμεσος Μισθός στο Σύνολο Κλάδων Οικονομικής Δραστηριότητας

Τα διαθέσιμα στοιχεία ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας επιτρέπουν τον υπολογισμό του μέσου και διάμεσου μισθού⁵ του συνόλου των απασχολούμενων, με στάθμιση των επιμέρους μεγεθών με την ποσοστιαία συμμετοχή της απασχόλησης των κλάδων στο σύνολο. Είναι αξιοσημείωτο ότι την περίοδο 2014-2017 υπάρχει σαφής πτωτική πορεία. Παρατηρείται μείωση τόσο του Μέσου όσο και του Διάμεσου Μισθού για την περίοδο 2014-2017 (**Δ26**).

	2014	2015	2016	2017
Μέσος μισθός	1.011,2	986,4	1.013,5	982,4
Διάμεσος μισθός	854,7	833,2	823,8	812,4

Δ26. Μέσος και Διάμεσος μισθός - Σύνολο κλάδων οικ. δραστηριότητας (Πηγή: *ΕΡΓΑΝΗ*)

	2014-15	2015-16	2016-17	2014-17	ΜΕΡΜ
Μέσος μισθός	-2,45%	2,75%	-3,07%	-2,86%	-0,96%
Διάμεσος μισθός	-2,52%	-1,13%	-1,38%	-4,95%	-1,68%

Δ27. Μέσος και Διάμεσος μισθός. (Πηγή: *ΕΡΓΑΝΗ*)

	2014	2015	2016	2017
Κατώτατος/ Μέσος	0,580	0,594	0,578	0,597
Κατώτατος /Διάμεσος	0,686	0,703	0,711	0,721

Δ28. Σχέση Κατώτατου προς Μέσο και Διάμεσο Μισθό. (Πηγή: *ΕΡΓΑΝΗ*)

⁵ Ο μέσος μισθός αποτελεί τον αριθμητικό μέσο όρο των αποδοχών όλων των εργαζόμενων, ενώ ο διάμεσος μισθός αποτελεί τον μισθό εκείνο κάτω από τον οποίο, και αντίστοιχα πάνω από τον οποίον, τοποθετούνται οι μισθοί του ήμισυ των μισθωτών.

Παρατηρείται μείωση τόσο του Μέσου όσο και του Διάμεσου Μισθού για την περίοδο 2014-2017. Επίσης, αξιοσημείωτη είναι η διαμόρφωση σε υψηλά επίπεδα, άνω του 50%, του λόγου κατώτατου προς μέσο αλλά και διάμεσο μισθό, γεγονός που δείχνει ότι τελικά ο κατώτατος μισθός στην Ελλάδα επηρεάζει άμεσα ένα μεγάλο μέρος της αγοράς εργασίας.

Ο Μέσος Μισθός φαίνεται να υποχωρεί συνολικά -2,86% την περίοδο 2014-2017 (MEPM -0,96%). Αντίστοιχα ο Διάμεσος Μισθός που δεν επηρεάζεται από τις ακραίες τιμές υποχώρησε κατά -4,95% την ίδια περίοδο (MEPM -1,68%, **Δ27**). Για το έτος 2016 εμφανίζεται θετική μεταβολή του Μέσου Μισθού έναντι του 2015, γεγονός που μπορεί να συνδέεται με την επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης της Συνολικής Απασχόλησης. Χρειάζεται περαιτέρω ανάλυση ώστε να ερμηνευθεί η πτωτική πορεία η οποία ενδεχομένως συνδέεται με την προαναφερθείσα επέκταση της απασχόλησης σε κλάδους με αυξημένο μερίδιο στον κατώτατο/υποκατώτατο μισθό. Συνδέεται επίσης με την υποκατάσταση παλαιότερων εργαζομένων με υψηλότερες αποδοχές με νεοεισερχόμενους ή επανεισερχόμενους εργαζόμενους στην αγορά εργασίας με χαμηλότερες αποδοχές.

Επίσης αξιοσημείωτη είναι η διαμόρφωση σε υψηλά επίπεδα, άνω του 50%, του λόγου κατώτατου προς μέσο αλλά και διάμεσο μισθό (**Δ28**). Αυτό δίνει την εικόνα διαμόρφωσης μιας οικονομίας και μιας αγοράς εργασίας η οποία συγκλίνει προς τον κατώτατο μισθό καθώς αυξανόμενο μερίδιο της μισθωτής απασχόλησης υπάγεται σε αυτόν, όπως προκύπτει από τα στοιχεία που αναλύθηκαν ανωτέρω, και το οποίο με την σειρά συνδέεται με το γεγονός ότι οι θέσεις εργασίας δημιουργήθηκαν κυρίως σε κλάδους χαμηλής προστιθέμενης αξίας, χαμηλής παραγωγικότητας, χαμηλών ειδικοτήτων και χαμηλών μισθών. Πρόκειται για διαδικασία αντίθετη του παραγωγικού μετασχηματισμού τον οποίον έχει ανάγκη η χώρα. Η παραγωγική καθήλωση έχει ως συνέπεια και την μισθολογική καθήλωση της οικονομίας και της κοινωνίας. Αυτό γίνεται εμφανές αν αναλύσουμε την μισθολογική διαρθρωση εξετάζοντας τους μέσους και τους διάμεσους μισθούς ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας και μεταξύ τομέων «διεθνώς εμπορευσίμων» και «διεθνώς μη εμπορευσίμων».

Μέσος και Διάμεσος Μισθός ανά διψήφιο κλάδο Οικονομικής Δραστηριότητας

Αξιοποιώντας τα διαθέσιμα στοιχεία του αριθμού των απασχολούμενων ανά κλάδο εστιάζουμε στους 10 κλάδους οικονομικής δραστηριότητας με την υψηλότερη συχνότητα απασχόλησης για το 2017 και παραθέτουμε τα στοιχεία του Μέσου και Διάμεσου Μισθού αυτών **πλήρους απασχόλησης**.

(10 κλάδοι με την υψηλότερη συχνότητα για το έτος 2017 / μέσος μισθός σε ευρώ)

Διψήφιος κλάδος	2014	2015	2016	2017
Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	816,8	784,6	772,9	757,1
Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	397,5	386,6	390,0	366,8
Χονδρικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	1.152,6	1.109,3	1.112,2	1.093,0
Εκπαίδευση	631,0	625,4	739,8	644,5
Βιομηχανία τροφίμων	951,1	919,1	920,1	896,6
Καταλύματα	913,2	910,3	917,9	910,7
Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας	1.015,9	977,2	985,0	1.025,0
Δραστηριότητες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, με εξαίρεση τις ασφαλιστικές δραστηριότητες και τα συνταξιοδοτικά ταμεία	2.096,4	2.129,7	2.156,9	2.152,1
Δημόσια διοίκηση και άμυνα· υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	1.286,6	948,7	1.594,8	1.502,0
Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	859,2	889,8	1.034,6	998,1
Σύνολο Μεταποίησης	1.139,0	1.117,8	1.131,4	1.111,4
Γενικό Σύνολο διψηφίων κλάδων	1.011,2	986,4	1.013,5	982,4

Δ29. Μέσος Μισθός ανά διψήφιο κλάδο οικονομικής δραστηριότητας.
(Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ)

(10 κλάδοι με την υψηλότερη συχνότητα για το έτος 2017)

Διψήφιος κλάδος	2014	2015	2016	2017
Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	709,0	665,3	644,7	644,7
Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	325,1	317,5	293,3	293,0
Χονδρικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	924,0	873,6	864,3	850,0
Εκπαίδευση	438,1	403,2	439,6	460,6
Βιομηχανία τροφίμων	804,7	767,8	757,4	748,8
Καταλύματα	873,6	860,2	845,3	826,5
Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας	930,7	888,7	877,5	841,8
Δραστηριότητες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, με εξαίρεση τις ασφαλιστικές δραστηριότητες και τα συνταξιοδοτικά ταμεία	1.855,5	1.883,5	1.895,2	1.892,0
Δημόσια διοίκηση και άμυνα· υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	887,0	866,3	1.098,2	1.092,0
Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	709,0	727,4	820,5	820,5
Σύνολο Μεταποίησης	978,0	950,8	950,3	937,0
Γενικό Σύνολο διψηφίων κλάδων	854,7	833,2	823,8	812,4

Δ30. Διάμεσος Μισθός ανά διψήφιο κλάδο οικονομικής δραστηριότητας.
(Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ).

Από τα στοιχεία του ΕΡΓΑΝΗ (**Δ29**) παρατηρούμε ότι για το έτος 2017 ο μέσος μισθός σε πέντε από τους δέκα κλάδους με την υψηλότερη συχνότητα απασχόλησης βρίσκονται κάτω από την μέση τιμή του Συνόλου των Κλάδων Οικονομικής δραστηριότητας (982,4 ευρώ) και μάλιστα πρόκειται για τους κλάδους που σημειώσανε και την μεγαλύτερη μεταβολή μεταξύ των ετών 2014-2017 (**Δ20**). Η ίδια εικόνα καταγράφεται για τον Διάμεσο Μισθό (**Δ30, Δ32**). Αξιοσημείωτη είναι η αύξηση του μέσου αλλά και του διάμεσιου μισθού την εξεταζόμενη περίοδο στον κλάδο της δημόσιας διοίκησης (Σημειώνουμε ότι αφορά μόνον τις συμβάσεις ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου και ορισμένου χρόνου).

<i>(10 κλάδοι με την υψηλότερη συχνότητα για το έτος 2017)</i>					
Διψήφιος κλάδος	2014-15	2015-16	2016-17	2014-17	ΜΕΡΜ
Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	-3,94%	-1,48%	-2,05%	-7,31%	-2,50%
Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	-2,76%	0,88%	-5,93%	-7,72%	-2,64%
Χονδρικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	-3,76%	0,26%	-1,73%	-5,17%	-1,75%
Εκπαίδευση	-0,88%	18,29%	12,89%	2,14%	0,71%
Βιομηχανία τροφίμων	-3,36%	0,10%	-2,55%	-5,73%	-1,95%
Καταλύματα	-0,31%	0,83%	-0,79%	-0,27%	-0,09%
Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας	-3,81%	0,80%	4,06%	0,90%	0,30%
Δραστηριότητες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, με εξαίρεση τις ασφαλιστικές δραστηριότητες και τα συνταξιοδοτικά ταμεία	1,59%	1,27%	-0,22%	2,66%	0,88%
Δημόσια διοίκηση και άμυνα· υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	26,27%	68,10%	-5,82%	16,74%	5,29%
Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	3,56%	16,28%	-3,53%	16,17%	5,12%
Σύνολο Μεταποίησης	-1,86%	1,22%	-1,77%	-2,42%	-0,81%
Γενικό Σύνολο διψηφίων κλάδων	-2,45%	2,75%	-3,07%	-2,86%	-0,96%

Δ31. Μέσος Μισθός ανά διψήφιο κλάδο οικονομικής δραστηριότητας – μεταβολή. (Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ) Σημειώνεται ότι όσον αφορά την « Δημόσια διοίκηση και άμυνα· υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση» δεν καταγράφονται στο ΠΣ ΕΡΓΑΝΗ το σύνολο των εργαζομένων του δημοσίου, αλλά οι με σύμβαση ΙΔΑΧ και ΙΔΟΧ. δημόσιας διοίκησης.

Αξιοσημείωτη είναι η αύξηση του μέσου (16,7%) αλλά και του διάμεσιου μισθού (23,1%) την περίοδο 2014-2017 στον κλάδο της δημόσιας διοίκησης για τις συμβάσεις Ιδιωτικού Δικαίου αορίστου χρόνου και ορισμένου χρόνου.

(10 κλάδοι με την υψηλότερη συχνότητα για το έτος 2017)

Διψήφιος κλάδος	2014-15	2015-16	2016-17	2014-17	ΜΕΡΜ
Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	-6,16%	-3,09%	0,00%	-9,07%	-3,12%
Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	-2,33%	-7,63%	-0,09%	-9,86%	-3,40%
Χονδρικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	-5,45%	-1,07%	-1,65%	-8,01%	-2,74%
Εκπαίδευση	-7,96%	9,02%	4,78%	5,13%	1,68%
Βιομηχανία τροφίμων	-4,59%	-1,35%	-1,14%	-6,95%	-2,37%
Καταλύματα	-1,54%	-1,72%	-2,23%	-5,39%	-1,83%
Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας	-4,51%	-1,26%	-4,07%	-9,56%	-3,29%
Δραστηριότητες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, με εξαίρεση τις ασφαλιστικές δραστηριότητες και τα συνταξιοδοτικά ταμεία	1,51%	0,62%	-0,17%	1,97%	0,65%
Δημόσια διοίκηση και άμυνα· υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	-2,34%	26,77%	-0,56%	23,11%	7,17%
Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	2,61%	12,79%	0,00%	15,73%	4,99%
Σύνολο Μεταποίησης	-2,78%	-0,05%	-1,40%	-4,19%	-1,42%
Γενικό Σύνολο διψηφίων κλάδων	-2,52%	-1,13%	-1,38%	-4,95%	-1,68%

Δ32. Διάμεσος Μισθός ανά διψήφιο κλάδο οικονομικής δραστηριότητας – μεταβολή. (Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ)
Σημειώνεται ότι όσον αφορά την « Δημόσια διοίκηση και άμυνα· υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση» δεν καταγράφονται στο ΠΣ ΕΡΓΑΝΗ το σύνολο των εργαζομένων του δημοσίου, αλλά οι με σύμβαση ΙΔΑΧ και ΙΔΟΧ. δημόσιας διοίκησης.

Μέσος και Διάμεσος Μισθός στις κατηγορίες των «διεθνώς εμπορευσίμων» (Τ) και «διεθνώς μη εμπορευσίμων» (Ν)

Όπως και στην περίπτωση της ανάλυσης των θέσεων εργασίας συνολικά, των θέσεων εργασίας που αμείβονται με τον κατώτατο μισθό, στην ίδια κατεύθυνση ταξινομούμε εδώ τους διψήφιους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας στις κατηγορίες των διεθνώς εμπορευσίμων (Τ) και διεθνώς μη εμπορευσίμων (Ν) κλάδων, και διακριτά της εστίασης. Ο μέσος μισθός στην κατηγορία των Τ εμφανίζεται συστηματικά υψηλότερος της κατηγορίας Ν και υψηλά συσχετισμένος με τον τομέα της μεταποίησης (Δ33, Δ34).

Ο μέσος μισθός στην κατηγορία των διεθνώς εμπορευσίμων (Τ) εμφανίζεται συστηματικά υψηλότερος της κατηγορίας των διεθνώς μη εμπορευσίμων, και υψηλά συσχετισμένος με τον μέσο μισθό του τομέα της μεταποίησης. Η ίδια εικόνα παρατηρείται και στην περίπτωση του διαμέσου μισθού για την περίοδο 2014-2017

Τομέας	2014	2015	2016	2017
T	1.121,8	1.106,4	1.127,3	1.106,4
- Μεταποίηση	1.139,0	1.117,8	1.131,4	1.111,4
- Καταλύματα	913,2	910,3	917,9	910,7
- Λοιποί	1.841,7	1.827,8	1.827,2	1.810,4
<i>Εστίαση</i>	397,5	386,6	390,0	366,8
N	1.039,2	1.011,3	1.036,9	1.007,2
- Εμπόριο	960,6	923,6	917,1	900,8
- Λοιποί	1.067,9	1.043,0	1.080,7	1.045,7
Σύνολο	1.011,2	986,4	1.013,5	982,4
% Μέσος Μισθός, κατηγορίες T και N ως ποσοστό του Συνόλου				
T	110,94%	112,16%	111,23%	112,63%
- Μεταποίηση	112,63%	113,32%	111,64%	113,14%
- Καταλύματα	90,30%	92,29%	90,57%	92,70%
- Λοιποί	182,12%	185,30%	180,29%	184,29%
<i>Εστίαση</i>	39,31%	39,19%	38,48%	37,34%
N	102,77%	102,52%	102,31%	102,53%
- Εμπόριο	95,00%	93,63%	90,49%	91,70%
- Λοιποί	105,60%	105,74%	106,63%	106,45%
Σύνολο	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Δ33. Μέσος Μισθός - ταξινόμηση σε κατηγορίες Διεθνώς Εμπορευσίμων (T) και μη (N). (Πηγή: *Επεξεργασία στοιχείων ΕΡΓΑΝΗ*)

Η ίδια εικόνα παρατηρείται και στην περίπτωση του διαμέσου μισθού για την περίοδο 2014-2017 (**Δ35, Δ36**). Εντός των κατηγοριών παρατηρούμε ότι ο κλάδος των καταλυμάτων φαίνεται να υπολείπεται της κατηγορίας του (T) σε ότι αφορά το μέσο μισθό, ενώ αντίστοιχα σε χαμηλότερα επίπεδα κινείται και ο μέσος μισθός στον κλάδο του εμπορίου εντός του τομέα N. Οι δύο αυτοί κλάδοι σημειώνουν και τις σημαντικότερες μειώσεις στο σύνολο της περιόδου μετά από την κατηγορία της εστίασης που εξετάζεται χωριστά (-7,72% μείωση του μέσου και -9,86% του διάμεσου μισθού).

Τομέας	2015/2014	2016/2015	2017/2016	2017/2014	ΜΕΡΜ
T	-1,38%	1,89%	-1,85%	-1,37%	-0,46%
- Μεταποίηση	-1,86%	1,22%	-1,77%	-2,42%	-0,81%
- Καταλύματα	-0,31%	0,83%	-0,79%	-0,27%	-0,09%
- Λοιποί	-0,75%	-0,03%	-0,92%	-1,70%	-0,57%
<i>Εστίαση</i>	-2,76%	0,88%	-5,93%	-7,72%	-2,64%
N	-2,68%	2,53%	-2,87%	-3,08%	-1,04%
- Εμπόριο	-3,86%	-0,70%	-1,78%	-6,23%	-2,12%
- Λοιποί	-2,33%	3,61%	-3,24%	-2,08%	-0,70%
Σύνολο	-2,45%	2,75%	-3,07%	-2,86%	-0,96%

Δ34. Μεταβολή Μέσου Μισθού - ταξινόμηση σε κατηγορίες Διεθνώς Εμπορευσίμων (T) και μη (N). (Πηγή: *Επεξεργασία στοιχείων ΕΡΓΑΝΗ*).

Τομέας	2014	2015	2016	2017
T	978,2	956,0	958,1	940,7
- Μεταποίηση	978,0	950,8	950,3	937,0
- Καταλύματα	873,6	860,2	845,3	826,5
- Λοιποί	1.162,0	1.152,7	1.160,3	1.107,7
<i>Εστίαση</i>	<i>325,1</i>	<i>317,5</i>	<i>293,3</i>	<i>293,0</i>
N	894,9	876,0	870,2	859,0
- Εμπόριο	802,0	756,4	739,8	734,4
- Λοιποί	948,4	943,7	945,2	929,8
Σύνολο	854,7	833,2	823,8	812,4
% Διάμεσος Μισθός, κατηγορίες T και N ως ποσοστό του Συνόλου				
T	114,45%	114,73%	116,31%	115,79%
- Μεταποίηση	114,42%	114,12%	115,36%	115,34%
- Καταλύματα	102,21%	103,24%	102,62%	101,74%
- Λοιποί	135,95%	138,35%	140,85%	136,35%
<i>Εστίαση</i>	<i>38,03%</i>	<i>38,11%</i>	<i>35,60%</i>	<i>36,07%</i>
N	104,71%	105,13%	105,63%	105,74%
- Εμπόριο	93,83%	90,79%	89,81%	90,40%
- Λοιποί	110,96%	113,26%	114,74%	114,45%
Σύνολο	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Δ35. Διάμεσος Μισθός - ταξινόμηση σε κατηγορίες Διεθνώς Εμπορευσίμων (T) και μη (N). (Πηγή: *Επεξεργασία στοιχείων ΕΡΓΑΝΗ*)

Τομέας	2015/2014	2016/2015	2017/2016	2017/2014	ΜΕΡΜ
T	-2,28%	0,23%	-1,82%	-3,84%	-1,30%
- Μεταποίηση	-2,78%	-0,05%	-1,40%	-4,19%	-1,42%
- Καταλύματα	-1,54%	-1,72%	-2,23%	-5,39%	-1,83%
- Λοιποί	-0,79%	0,66%	-4,54%	-4,67%	-1,58%
<i>Εστίαση</i>	<i>-2,33%</i>	<i>-7,63%</i>	<i>-0,09%</i>	<i>-9,86%</i>	<i>-3,40%</i>
N	-2,12%	-0,66%	-1,29%	-4,01%	-1,36%
- Εμπόριο	-5,68%	-2,20%	-0,74%	-8,43%	-2,89%
- Λοιποί	-0,50%	0,16%	-1,63%	-1,96%	-0,66%
Σύνολο	-2,52%	-1,13%	-1,38%	-4,95%	-1,68%

Διάμεσος Μισθός ταξινόμηση σε κατηγορίες διεθνώς εμπορευσίμων (T) και μη (N). (Πηγή: *Επεξεργασία στοιχείων ΕΡΓΑΝΗ*)

Τι μας δείχνουν τα στοιχεία ανά εύρος μηνιαίων αποδοχών και ανά μέγεθος επιχείρησης;

Ανά εύρος μηνιαίων αποδοχών

Από την ανάλυση των διαθέσιμων στοιχείων προκύπτει ότι περίπου ένας στους τέσσερις απασχολούμενους αμείβεται με μισθό μέχρι 500 ευρώ (**Δ37**). Το μερίδιο (ποσοστιαία συμμετοχή στο σύνολο της απασχόλησης) φαίνεται να αυξήθηκε κατά 1,5% την περίοδο 2014-2017. Επίσης, αύξηση παρατηρείται και στο ποσοστό αυτών που αμείβονται με 501-600 ευρώ κατά 2% περίπου από 8,9% το 2014 σε 11% το 2017. Στα ίδια επίπεδα φαίνεται να κυμαίνεται το ποσοστό των αμειβομένων από 601-800 ευρώ (από 17% το 2014 σε 17,2% το 2017). Αντίθετα, μικρή υποχώρηση παρατηρείται για τους αμειβομένους από 801-1.000 ευρώ (από 13% σε 12,4%). Προς την ίδια κατεύθυνση και η συμμετοχή για τις δύο τελευταίες κλάσεις (1.001-1.500 ευρώ και 1.500 ευρώ και άνω) όπου σημειώνεται μείωση κατά 2,5% και 2,2% αντίστοιχα.

Περίπου μία στις τέσσερις θέσεις εργασίας αμείβεται με ποσό έως 500 ευρώ.

Εύρος μισθού	2014	2015	2016	2017
0-500	379.649	416.263	448.535	487.876
501-600	141.227	161.545	185.533	209.971
601-800	268.243	293.477	293.727	327.887
801-1000	204.992	212.075	225.658	235.989
1001-1500	322.032	322.157	344.401	360.283
> 1500	261.852	268.215	273.230	281.474
Σύνολο	1.577.995	1.673.732	1.771.084	1.903.480
% Κατανομή				
0-500	24,06%	24,87%	25,33%	25,63%
501-600	8,95%	9,65%	10,48%	11,03%
601-800	17,00%	17,53%	16,58%	17,23%
801-1000	12,99%	12,67%	12,74%	12,40%
1001-1500	20,41%	19,25%	19,45%	18,93%
> 1500	16,59%	16,02%	15,43%	14,79%
Σύνολο	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Δ37. Αριθμός απασχολούμενων ανά εύρος μηνιαίου μισθού. (Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ)

Όσον αφορά την μεταβολή του αριθμού των απασχολούμενων ανά εύρος μηνιαίου μισθού την μεγαλύτερη μεταβολή σημειώνουν οι αμειβόμενοι μέχρι και 600 ευρώ (**Δ38**). Αξίζει να σημειωθεί η υψηλή ποσοστιαία μεταβολή (48,7%) την περίοδο 2014-2017 για τους αμειβομένους από 501-600 ευρώ, δηλαδή την μισθολογική κλάση που περιλαμβάνει και τους αμειβόμενους στον κατώτατο και υποκατώτατο μισθό. Σε απόλυτα μεγέθη την μεγαλύτερη μεταβολή σημειώνουν οι αμειβόμενοι στην μισθολογική κατηγορία έως 500 ευρώ, που περιλαμβάνει όμως και τους απασχολούμενους μερικής και εκ περιτροπής απασχόλησης.

Έτος	2017	2014-2017		
		Αριθμ. απασχ.	% Μεταβολή	ΜΕΡΜ
0-500	487.876	28,51%	8,72%	108.227
501-600	209.971	48,68%	14,13%	68.744
601-800	327.887	22,24%	6,92%	59.644
801-1000	235.989	15,12%	4,81%	30.997
1001-1500	360.283	11,88%	3,81%	38.251
> 1500	281.474	7,49%	2,44%	19.622
Σύνολο	1.903.480	20,63%	6,45%	325.485

Δ38. Μεταβολή αριθμού απασχολούμενων ανά εύρος μισθού. (Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ)

Αξίζει να σημειωθεί η υψηλή ποσοστιαία μεταβολή (48,7%) την περίοδο 2014-2017 για τους αμειβομένους από 501-600 ευρώ, μισθολογική κλάση που περιλαμβάνει και τους αμειβόμενους στον κατώτατο και υποκατώτατο μισθό. Σε απόλυτα μεγέθη την μεγαλύτερη μεταβολή σημειώνουν οι αμειβόμενοι στη μισθολογική κατηγορία έως 500 ευρώ, που περιλαμβάνει και τους απασχολούμενους μερικής απασχόλησης και εκ περιτροπής εργασίας.

Ανά μέγεθος επιχείρησης

Όσον αφορά το μέγεθος των επιχειρήσεων (αριθμός απασχολούμενων) οι μισές θέσεις εργασίας (55% περίπου) συγκεντρώνονται στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις (έως 50 άτομα) και οι ποσοστιαίες συμμετοχές σε αυτές τις κατηγορίες ανά έτος εμφανίζουν σταθερή πορεία την περίοδο 2014-2017 (Δ39).

Απασχόληση	2014	2015	2016	2017
0-10 άτομα	487.607	511.592	541.891	578.553
11-50 άτομα	383.947	411.651	451.898	490.392
51-250	291.988	304.301	318.200	345.294
>250	414.453	446.188	459.095	489.241
Σύνολο	1.577.995	1.673.732	1.771.084	1.903.480
% Κατανομή				
0-10 άτομα	30,90%	30,57%	30,60%	30,39%
11-50 άτομα	24,33%	24,59%	25,52%	25,76%
51-250	18,50%	18,18%	17,97%	18,14%
>250	26,26%	26,66%	25,92%	25,70%
Σύνολο	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Δ39. Αριθμός θέσεων εργασίας ανά μέγεθος επιχείρησης. (Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ)

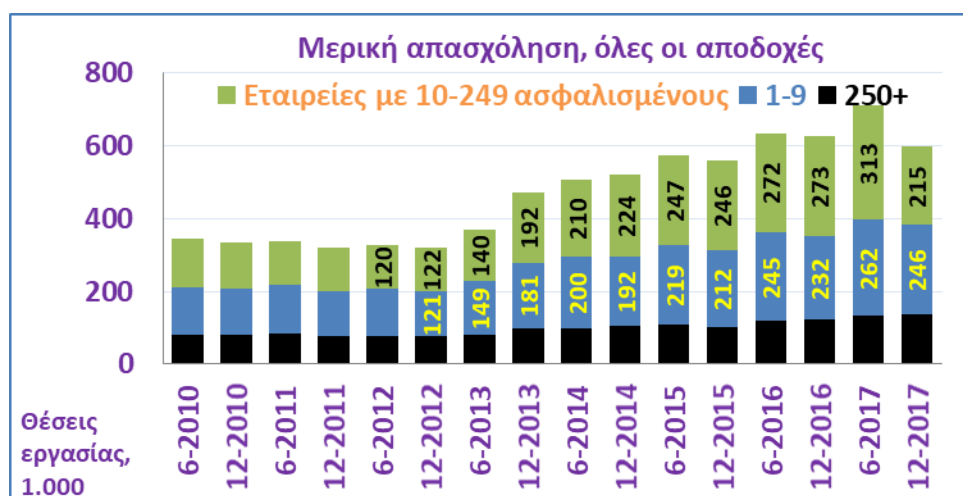
Έτος	2017		2014-2017	
	Αριθμ. απασχολουμένων	% Μεταβολή	ΜΕΡΜ	Απόλυτη Μεταβολή
0-10 άτομα	578.553	18,65%	5,87%	90.946
11-50 άτομα	490.392	27,72%	8,50%	106.445
51-250	345.294	18,26%	5,75%	53.306
>250	489.241	18,04%	5,69%	74.788
Σύνολο	1.903.480	20,63%	6,45%	325.485

Δ40. Μεταβολή αριθμού απασχολουμένων ανά μέγεθος επιχείρησης. (Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ)

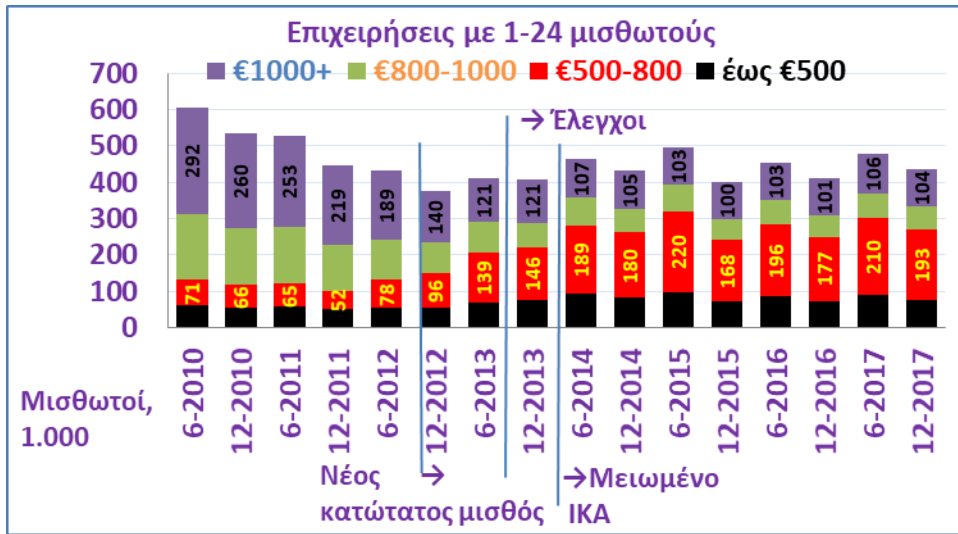
Όσον αφορά την μεταβολή του αριθμού των απασχολουμένων ανά μέγεθος επιχείρησης, την μεγαλύτερη μεταβολή σημειώνουν οι επιχειρήσεις που απασχολούν από 11-50 άτομα 27,7% και ΜΕΡΜ 8,5% (**Δ40**).

Συμπληρωματική ανάλυση βάσει στοιχείων ΙΚΑ/ΕΦΚΑ και Eurostat.

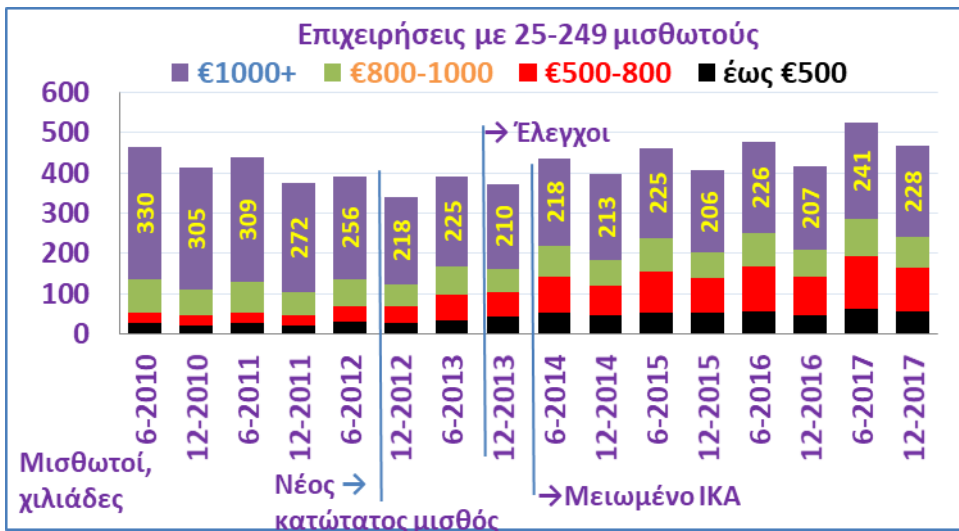
Τα στοιχεία του ΙΚΑ (από το 2016 του ΕΦΚΑ) μας επιτρέπουν επίσης να αναλύσουμε την πορεία της απασχόλησης κατά μικτές αποδοχές και ανά μέγεθος επιχείρησης (ανα αριθμό ασφαλισμένων) από το 2010 έως το 2017, και συνεπώς να τα «διασταυρώσουμε» με τα στοιχεία του ΠΣ ΕΡΓΑΝΗ. Τα αναλυτικά στοιχεία υπάρχουν για το μήνα Ιούνιο και Δεκέμβριο, δίνοντας μια εικόνα της αγοράς εργασίας το καλοκαίρι και σε ένα χειμερινό μήνα. Σημειώνεται ότι και πάλι καταγράφονται θέσεις εργασίας καθώς και βασικές αποδοχές (χωρίς υπερωρίες, bonus και παροχές) και χωρίς τις ασφαλιστικές εισφορές εργοδότη. Τα στοιχεία αυτά καταγράφουν καταρχήν την ταχύτατη αύξηση των θέσεων εργασίας μερικής απασχόλησης κυρίως σε επιχειρήσεις μικρές αλλά και μεσαίες, και την με πολύ μικρότερη ένταση αύξηση της μερικής απασχόλησης στις μεγάλες επιχειρήσεις (**Δ41**).

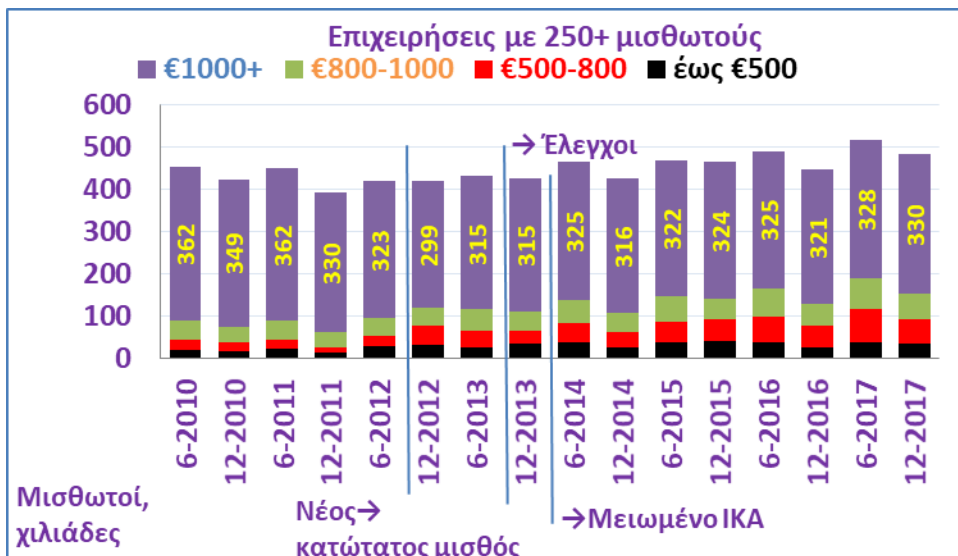
Δ41. Θέσεις εργασίας μερικής απασχόλησης ανά μέγεθος επιχείρησης. (Πηγή: ΙΚΑ, ΕΦΚΑ από 2015. Κανονικές επιχειρήσεις)

Δ42. Θέσεις εργασίας πλήρους απασχόλησης / μισθωτοί ανά μέγεθος επιχείρησης (1-24 μισθωτούς) και εύρος μικτών αποδοχών. (Πηγή: ΙΚΑ, ΕΦΚΑ από 2015. Κανονικές επιχειρήσεις)

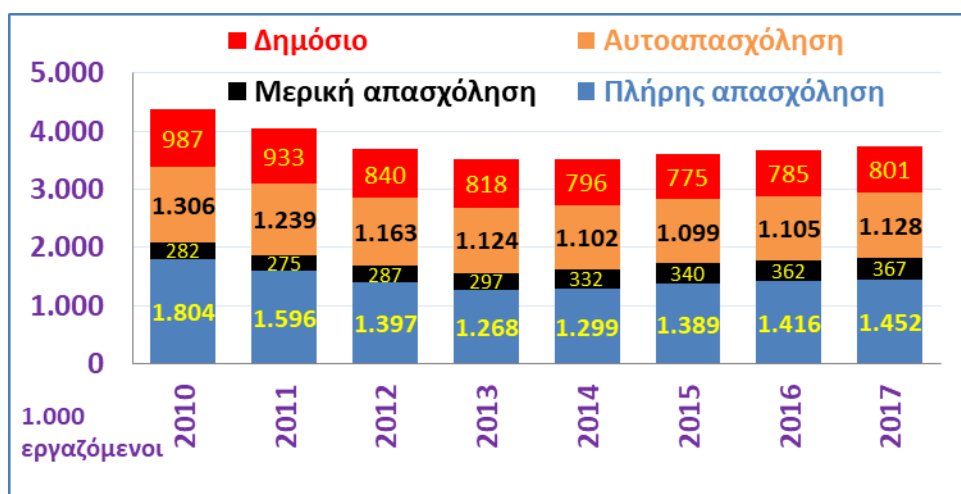
Δ43. Θέσεις εργασίας πλήρους απασχόλησης / μισθωτοί ανά μέγεθος επιχείρησης (25-249 μισθωτούς) και εύρος μικτών αποδοχών. (Πηγή: ΙΚΑ, ΕΦΚΑ από 2015. Κανονικές επιχειρήσεις)

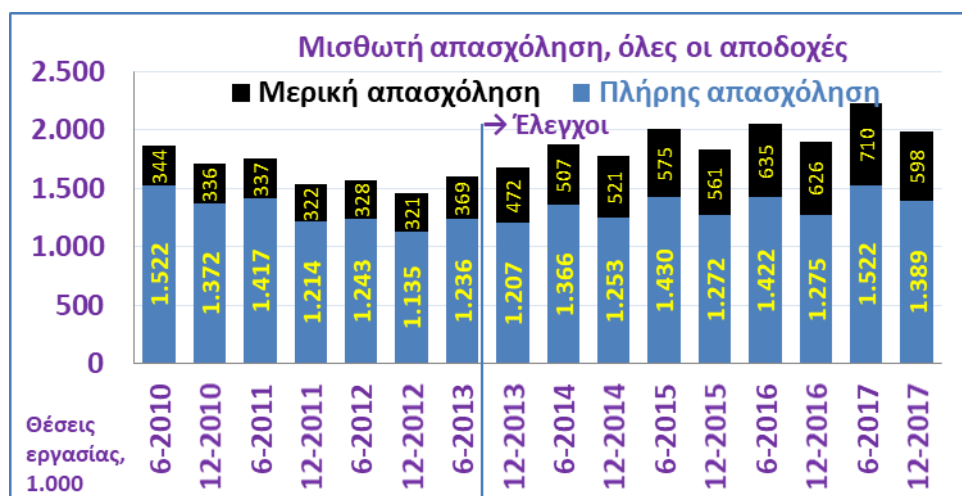
Δ44. Θέσεις εργασίας πλήρους απασχόλησης / μισθωτοί ανά μέγεθος επιχείρησης (250+ μισθωτούς) και εύρος μικτών αποδοχών. (Πηγή: ΙΚΑ, ΕΦΚΑ από 2015. Κανονικές επιχειρήσεις)

Σε ό,τι αφορά την πλήρη απασχόληση στα στοιχεία του ΙΚΑ (πλέον ΕΦΚΑ) καταγράφεται μια ταχεία αύξηση των μισθωτών (στην πλήρη απασχόληση η ταύτιση θέσεων εργασίας και αριθμού μισθωτών είναι σχεδόν πλήρης) με χαμηλές αποδοχές και μια ταχεία υποχώρηση των μισθωτών με μικτές μηνιαίες αποδοχές άνω των €1.000 στις μικρές επιχειρήσεις (ενδεικτικά, με έως 24 εργαζόμενους **Δ42** και 25-49 εργαζόμενους, **Δ43**). Η τάση αυτή εμφανίζεται και στις μεγάλες επιχειρήσεις. Αλλά όπως και η μερική απασχόληση, που στα χρόνια της κρίσης ενισχύει την παρουσία της και σε αυτές τις επιχειρήσεις, αλλά με μικρότερη ένταση, αναλόγως και για την υποχώρηση των άνω των €1.000 αποδοχών η ένταση της μετάβασης είναι πολύ πιο ήπια αν συγκριθεί με την ένταση των εξελίξεων στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (**Δ44**). Τα στοιχεία αυτά επιβεβαιώνουν τα προαναφερθέντα στοιχεία του ΠΣ ΕΡΓΑΝΗ, ότι η απασχόληση σε χαμηλές αποδοχές και η μερική απασχόληση είναι κυρίως επιλογές στις μικρότερες επιχειρήσεις. Άλλωστε αυτό είναι εύλογο και συμβατό με τη διεθνή πραγματικότητα και την βιβλιογραφία που θέλει τις μικρότερες επιχειρήσεις να έχουν χαμηλότερη παραγωγικότητα και συνεπώς προσφέρουν χαμηλότερες αμοιβές στους εργαζόμενους σε αυτές, και έχουν μικρότερη ανθετικότητα σε αρνητικές εξελίξεις. Η καθήλωση σε αυτό το μοντέλο πριν την κρίση και μέσα στην κρίση αποτελεί μια αρνητική εξέλιξη που πρέπει να αντιμετωπισθεί με τον παραγωγικό μετασχηματισμό.

Δ45. Εργαζόμενοι, πλήρη και μερική απασχόληση καθώς και αυτοαπασχόληση και απασχόληση στη γενική κυβέρνηση. (Πηγή: Eurostat, ILO για απασχόληση στο δημόσιο (γενική κυβέρνηση))

Δ46. Θέσεις εργασίας. (Πηγή: ΙΚΑ, ΕΦΚΑ από 2015. Κανονικές επιχειρήσεις)

Βάσει των συμπληρωματικών στοιχείων θα πρέπει να αξιολογηθεί πως η υφιστάμενη δομή και η εμφανιζόμενη καθήλωση στην αγορά εργασίας αναπαράγει το φαινόμενο της αδήλωτης ή υποδηλωμένης εργασίας για την περίοδο που αναφέρονται και τα διαθεσιμα στοιχεία του ΠΣ ΕΡΓΑΝΗ. Είναι γεγονός ότι τα στοιχεία του ΕΦΚΑ καθώς και του ΕΡΓΑΝΗ καταγράφουν θέσεις εργασίας. Στην πράξη, ειδικά σε ό,τι αφορά τη μερική απασχόληση, μοναδικοί εργαζόμενοι ειδικά σε κλάδους όπως π.χ. η εστίαση μπορεί να καταλαμβάνουν περισσότερες από μια θέσεις εργασίας. Αυτό αναδεικνύεται ειδικά αν συγκρίνει κανείς στοιχεία της Eurostat/ΕΛΣΤΑΤ (**Δ45**) για τη μερική και πλήρη απασχόληση με τα αντίστοιχα στοιχεία των ΕΦΚΑ (**Δ46**) ή και του /ΕΡΓΑΝΗ. Η διεύρυνση της μερικής και εκ περιτροπής απασχόλησης παραμένει μεν εμφανής, αλλά μετρώντας μοναδικούς εργαζόμενους και όχι θέσεις εργασίας το φαινόμενο προκύπτει αρκετά πιο συγκρατημένο. Παραμένει σε κάθε περίπτωση η σταθερή υποχώρηση των θέσεων εργασίας πλήρους απασχόλησης πλήρους μέχρι το 2013 και η στη συνέχεια ανάκαμψη αυτής, η οποία όμως δεν έχει προσεγγίσει ακόμα ούτε τα προ κρίσης επίπεδα ούτε τα επίπεδα του 2012.

Τα στοιχεία του ΠΣ ΕΡΓΑΝΗ που αναλύθηκαν εδώ επιβεβαιώνουν ότι η Ελλάδα ούτε μπορεί, ούτε πρέπει, να προσδοκά να επιστρέψει στο 2008, όσον αφορά την δομή της απασχόλησης. Μεταξύ 2008 και 2013 χάθηκαν 900 χιλιάδες θέσεις εργασίας. Αυτή η απώλεια δεν μπορεί να αντιστραφεί με την κυριολεκτική έννοια - οι νέες θέσεις εργασίας δεν μπορούν να δημιουργηθούν εκεί που χάθηκαν οι παλιές, διότι-μεταξύ των άλλων πολλές από αυτές δεν ήταν βιώσιμες. Θα πρέπει να δημιουργηθούν καινούργιες, σε διαφορετικές δραστηριότητες, για να καταφέρουν να είναι βιώσιμες. Οι πρωταρχικές πηγές της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης και απασχόλησης βρίσκονται στους κλάδους που παράγουν διεθνώς εμπορεύσιμα αγαθά και υπηρεσίες, δηλαδή στη μεταποίηση, στις νέες τεχνολογίες, στον τουρισμό, στις διεθνείς μεταφορές, κοκ. Είναι ακριβώς αυτές οι επιχειρήσεις, που όπως δείχνουν και τα στοιχεία του ΠΣ ΕΡΓΑΝΗ φέρνουν καλύτερα πληρωμένες δουλειές πλήρους απασχόλησης στη χώρα, δίνουν τη δυνατότητα στους νέους ανθρώπους με υψηλές δεξιότητες και προσόντα να παραμείνουν στην Ελλάδα και, εν συνεχεία, δίνουν προοπτική οργανωμένης και αξιοπρεπούς εργασίας στον ευρύτερο πληθυσμό.

Λύση στην ελληνική κρίση απασχόλησης είναι μία ολοκληρωμένη στρατηγική που θα υποστηρίξει την ανάπτυξη του τομέα διεθνώς εμπορεύσιμων προϊόντων και υπηρεσιών, ο οποίος παράγει, εξάγει και δημιουργεί βιώσιμες θέσεις εργασίας. Ο τομέας αυτός χρειάζεται, μεταξύ άλλων, και το κατάλληλο πλαίσιο λειτουργίας της αγοράς εργασίας και ρύθμισης των εργασιακών σχέσεων. Και τις καταλληλές επιλογές για την πολιτική μισθών και για τον κατώτατο μισθό. Ο μόνος τρόπος για τη διασφάλιση βιώσιμων θέσεων εργασίας είναι η βελτίωση της παραγωγικότητας και η πορεία των μισθών να συνδέεται με αυτήν την θετική πορεία της παραγωγικότητας.

Οικονομικά μεγέθη μελών ΣΕΒ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

€362 δισ.

71% συνόλου*

ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

€60 δισ.

48% συνόλου*

ΠΩΛΗΣΕΙΣ

€61 δισ.

46% συνόλου*

ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ ΚΕΡΔΗ

€3,3 δισ.**

42% συνόλου**

ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ

200.000

11% συνόλου ασφαλισμένων στο ΙΚΑ

ΜΙΣΘΟΙ

€5 δισ.

20% συνόλου***

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ

€2,2 δισ.

26% συνόλου***

ΦΟΡΟΣ ΕΠΙ ΚΕΡΔΩΝ

€1,1 δισ.

31% συνόλου****

*17.454 δημοσιευμένοι ισολογισμοί χρήσης 2016 που περιλαμβάνονται στη βάση της ICAP

**σύνολο κερδών κερδοφόρων επιχειρήσεων

***% επί του συνόλου τακτικών αποδοχών (χωρίς bonus και υπερωρίες)/ασφαλιστικών εισφορών ασφαλισμένων στο ΙΚΑ

****% επί του συνόλου εσόδων από φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων

Όραμα

Οραματιζόμαστε την Ελλάδα ως τη χώρα, που κάθε πολίτης του κόσμου θα θέλει και θα μπορεί να επισκεφθεί, να ζήσει και να επενδύσει.

Οραματιζόμαστε μια ανοιχτή, κοινωνικά υπεύθυνη και οικονομικά φιλελεύθερη χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που προτάσσει την ισχυρή ανάπτυξη ως παράγοντα κοινωνικής συνοχής. Θέλουμε μια Ελλάδα δυναμικό κέντρο της ευρωπαϊκής περιφέρειας, με στέρεους θεσμούς, ελκυστικό κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον, που προάγει τις εξαγωγές, την καινοτόμο επιχειρηματικότητα, την παραγωγή και τις ποιοτικές υπηρεσίες, τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη γνώση, τη συνοχή, τις ίσες ευκαιρίες και το κράτος δικαίου.

Αποστολή

Ηγεσία & Γνώση

Ο ΣΕΒ διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στον μετασχηματισμό της Ελλάδας σε μια παραγωγική, εξωστρεφή και ανταγωνιστική οικονομία, ως ανεξάρτητος και υπεύθυνος εκπρόσωπος της ιδιωτικής οικονομίας.

Κοινωνικός Εταίρος

Ο ΣΕΒ, ως κοινωνικός εταίρος που πιστεύει στη λειτουργία των θεσμών, προωθεί στα αρμόδια όργανα της Πολιτείας και της Ε.Ε. τις απόψεις και θέσεις της επιχειρηματικής κοινότητας.

Ισχυρός Εκπρόσωπος

Ο ΣΕΒ διαμορφώνει θέσεις, αναλύσεις και προτάσεις πολιτικής για την οικονομία, τη βιομηχανία, την καινοτομία, την απασχόληση, την παιδεία και τις εργασιακές δεξιότητες, τον κοινωνικό διάλογο, τη βιώσιμη ανάπτυξη, την εταιρική υπευθυνότητα.

Φορέας Δικτύωσης

Ο ΣΕΒ δικτυώνει τα μέλη του μεταξύ τους & με τα κέντρα αποφάσεων (εγχώρια και διεθνή), με στόχο τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας.

Σύγχρονες Επιχειρήσεις, Σύγχρονη Ελλάδα

ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων και βιομηχανιών

Ξενοφώντος 5, 105 57 Αθήνα

T: 211 5006 000

F: 210 3222 929

E: info@sev.org.gr

www.sev.org.gr

SEV Hellenic Federation of Enterprises

168, Avenue de Cortenberg

B-1000 Bruxelles

T: +32 (0) 2 662 26 85

E: kdiamantouros@sev.org.gr

ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΤΕ ΜΑΣ
ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

